

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Cena 2 EUR

Številka 1 • Letnik 3 • Januar 2008

Vladimir Rukavina:
**»Zdaj ni čas
za varčevanje
v kulturi!«**

9 770022 929009

KATEDRA

Lahko pozabite na našo spletno stran,
ampak Mi ne bomo pozabili na Vas.

Mlada, nedolžna, skoraj nedotaknjena,

išče mlade, izkušene, študente novinarje,
multimedijske ustvarjalce in razvijalce spletnih aplikacij,

potentne, polne idej, zanosa,
za občasno ali redno sodelovanje.

Postanite sodelavec spletne Katedre,
Pišite na...info@katedra-on.net

SLOVENSKI AKADEMSKI IN STUDENTSKI ZBORNICA
KATEDRA
moč besed

P 6710 / 3
2008

P-2008 / 88

kolofon

KATEDRA

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15
2000 Maribor

Predsednik

Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net

Uredništvo

T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net

Odgovorni urednik

Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net

Namestnica urednika

Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net

Uredniki

Matjaž Germ in Marko Kruk

Urednik fotografije

Aleš Gjerkeš

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vežjak, Andrej Adam, Dr. Samir Osmančević, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Gregor Lozar, Matjaž Germ, Jasmina Holc, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Boris Strmšek, Josip Rotar, Robert Mlakar, Aleš Kustec, Helena Rous, Kristjan Jejčič, Aljaž Selinšek, Lučka Zorko, Edwin Munoz, Igor Videčnik, Maja Kaučič, Dražen Crnomat, in Nika Klampfer.

Karikatura in strip

Jernej Žumer

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

Marketing

NOORDUNG d.o.o.
Ljubljanska cesta 12 F, 1236 Trzin
T: +386 1 56 444 77
F: +386 1 56 444 78
info@noordung.si

Naklada

10.000 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027.

Za več znanosti v podjetja

Medtem ko je v Evropi že okrog 250 znanstvenih parkov, so ti pri nas bolj kot ne novost. Maribor pri načrtovanju znanstvenih tehnoloških parkov sicer nekoliko zaostaja za Ljubljano, a se bo v prihodnjih letih to spremenilo. V poslovni coni na Teznu naj bi namreč zrasel prvi mariborski tehnološki park. Ne gre za akademski projekt, temveč konkreten prenos znanja iz univerze v gospodarstvo, vendar bo to dolgoročen program, saj bodo objekte gradili postopoma, v prvem letu naj bi od predvidenih 30.000 kvadratnih metrov površin zapolnili približno 5.000 kvadratnih metrov zmogljivosti. Deloval bo kot povezovalni mehanizem med subjekti inovacijskega okolja, fakultetami, inštituti in gospodarstvom in bo usmerjen v regije, kjer je navzoča Univerza v Mariboru. Program bo temeljil na javno-zasebnem partnerstvu, del denarja za okrog 38 milijonov evrov vredno naložbo pa bi pridobili tudi iz evropskih strukturnih skladov. Ko bodo mestni svetniki dali soglasje za dolgoročni najem zemljišča, se bodo pričela dela, leta 2009 pa bi se vanj že vseli-

la prva podjetja. Okrog petdeset jih je že oddalo zanimanje za naselitev, tako da je prva stavba že zapolnjena. Problem mariborske univerze je tudi, da v lokalnem gospodarstvu nima pravih partnerjev, saj bolj sodeluje s podjetji zunaj mariborske regije in iz tujine. To bi se s tehnološkim parkom spremenilo, hkrati pa bi v mestu obdržali visoko kvalificirane kadre in ekonomijo znanja. Tudi visokošolska ministrica Mojca Kucler Dolinar se vse bolj zaveda pomena mladih raziskovalcev, zato do leta 2010 obljublja sofinanciranje 130 novih mladih raziskovalcev letno. Za to je namreč na voljo več kot 20 milijonov evrov nepovratnih sredstev, kar 85 odstotkov jih prispeva evropski socialni sklad, 15 odstotkov pa slovenski proračun. V znanstvenem parku se bodo tako oblikovali centri inovacij in tehnološke platforme z vzpostavljanjem povezav med razvojno-raziskovalnimi oddelki domačih in tujih podjetij ter znanstveno-raziskovalnimi laboratoriji Univerze v Mariboru, za katere obstaja obojestranski interes. Hvalabogu, so le-tega končno opazili, na nas pa je, da ga v prihodnosti izkoristimo.

Daša Purgaj

Daša Purgaj

PRIVATIZACIJA 6

Ko se je pred dvema letoma mimo razpisa prodajal Mercator, je vlada tuj institucionalni denar razglasila za krvavega. Zakaj je pri privatizaciji NKBM postal krvav ravno denar domačih institucionalnih vlagateljev? So politični botri postali tajkuni? Je krvav vsak, ki ni »naš«? Se je razmerje politične moči v gospodarstvu spremenilo na račun vladnega klientelizma?

IZ DOMAČEGA GNEZDA 14

Da so v Sloveniji prisotne in zelo dobro organizirane albanska, črnogorska in muslimanska mafija, ni skrivnost. Imena Veso (ubit 1998), Šakan (ubit 1996), Mišo Vujičić (ubit 2000). Tožilstvo in sodni mlini niso dosegli nobenega morilca, kot tudi o vzrokih ni kaj dosti znanega. Morilci se bojda skrivajo v tujini?

ZAPISI IZ MRTVEGA DOMA 18

Ustvarili so dve skrajno pomembni iluziji. Najprej iluzijo, da je liberalnodemokratsko-kapitalistična ureditev zadnja in najboljša ter da je zgodovina sama dokazala, da je nesmiselno misliti alternative, celo če večina misli le v kategorijah povprečnih potrošniških košaric.

ŠPORT 32

Le kaj je bilo treba vodstvu Rokometne zveze Slovenije, da je v predolimpijskem letu, ko Slovenija še ima možnosti nastopiti na tretjih zaporednih igrah, menjati selektorja Kasima Kamenica. Burnemu novembru, ko so stratega odslavili iz celjskega moštva, je sledil še bolj vroč december.

Naslovnica: Nika Klampfer

Lakotski Siouxi razglasili neodvisnost

Potomci poglavarjev ameriških Indijancev Sedečega bika (Tatanka Jotake) in Norega konja (Tasunka Witko) so razglasili neodvisnost od ZDA. Sporočili so, da odstopajo od pogođb, podpisanih z zvezno vlado pred 150 leti. »Nismo več državljani ZDA. Tisti, ki živijo na območju petih zveznih držav, ki obsega našo deželo, so povabljeni, da se nam pridružijo,« je povedal Russell Means, aktivist za pravice Indijancev. Ple-

menska skupina, ki je v State Department napotila svoje odposlance, je povedala, da enosmerno odstopa od vrste pogođb, podpisanih v 19. stoletju, ker naj bi šlo za »ničvredne besede, napisane na ničvreden papir«. »Ameriška vlada je pogodbe vseskozi ponavljajoče kršila z namenom ropanja naše kulture, naše zemlje in naše sposobnosti do vzdrževanja našega načina življenja,« je dejal Means in dodal, da bo nova država izdala potne liste in vozniška dovoljenja, njeni prebivalci pa bodo davka oproščeni.

Prostovoljni policisti kar z orožjem

Sloveniji bomo kmalu imeli prostovoljne policiste, ki bodo imeli orožje in polna pooblastila. Okoli 9.500 poklicnim policistom se bodo v letu 2008 pridružili prostovoljci tako imenovane pomožne policije, ki bodo imeli polna pooblastila, policijske vrste pa bodo okrepili ob izrednih razmerah in večjih obremenitvah. Tako bo lahko povsem običajen državljani, denimo voznik avtobusa, kakšen dan v letu pregledoval dokumente na meji ali pomagal policistom miriti množico. O tem, kako bodo na policiji preprečili vpis uličnim pretepačem in raznim zafrustrirancem, zaenkrat še ni pojasnil.

Žiškova neskončna dolina solz

Ob pogledu na eksplozijo kapitalizma na Kitajskem se analitiki pogosto sprašujejo, kdaj se bo tam uveljavila tudi politična demokracija kot »naravna« politična spremljevalka kapitaliz-

ma. To se je sredi decembra spraševal tudi filozof Slavoj Žižek, ki v članku Kitajska dolina solz, objavljenem v Dnevnikovi prilogi Objektiv, ugotavlja, da je takšno upanje ob natančnejši analizi prazno. Kitajski komunizem v prehodu v kapitalizem po Žižkovem prepričanju ne bo propadel tako klavrno, kot se je to zgodilo ruskemu. Rusija je namreč po padcu komunizma sprejela »šok terapijo« in se vrgla naravnost v demokracijo ter hiter prehod v kapitalizem, rezultat tega pa je bil ekonomski zlom. Kitajska je za razliko od Rusije ubrala neovirano avtoritarno državno moč za nadziranje družbenih izgub pri prehodu v kapitalizem in se na tak način izognila kaosu. Kot pravi Žižek, je Kitajska po vstopu v kulturno revolucijo vstopila v dolino solz. Boji pa se, da za dolino solz ne bo nikoli nastopilo obljubljen obdobje demokracije. To je po njegovem tisto, kar vzbuja največ nelagodja: zahod in cel svet se utegne začeti zgledovati po kitajskem modelu avtoritarnega kapitalizma, kar ne bo samo ponovitev naše evropske preteklosti, ampak napoved prihodnosti.

Kokain za vojsko nevarnejši od bojev

Vse več britanskih vojakov, ki služijo v Iraku in Afganistanu, je zaradi stresa in nenehnih bojev pod vplivom kokaina. Britanska vojska zaradi alkohola in droge vsako leto odpusti 500 do 600 vojakov,

nezmožnih za bojevanje. Sodeč po raziskavi Royal United Services Instituta je najljubša droga med vojniki kokain, število porabnikov pa raste iz leta v leto. Statistika kaže, da so leta 2003 ujeli 520 vojakov, pozitivnih na prepovedane substance, tri leta pozneje pa je ta številka narasla na 769. Vojaki ostalih držav v raziskavo niso bili všteti.

Predsedovanje EU naj ne bodo sanje

Slovenija je vstopila v območje Schengena in postala prva novinka, ki je začela s predsedovanjem EU. Oba dogodka sta bi-

la v slovenskih medijih označena kot zgodovinska trenutka. Ob simboličnih proslavitvah konca nadzorov na notranjih mejah in začetku predsedovanja Uniji, tri leta po vstopu v EU, se je slovenskim državljanom tako odprl enoten evropski prostor. Državljeni bodo lahko brez ustavljanja potovali od Poljske do Portugalske in od Grčije do Finske. Zunanji minister Dimitrij Rupel ob vključitvi Slovenije v schengensko območje ni skoparil z besedami o uresničenih sanjah: »V 19. stoletju so Slovenci sanjali, da bi živeli v zedinjeni Sloveniji, vsi v isti državi. Danes se te sanje uresničujejo.« Upamo lahko, da slovenska vlada predsedovanja EU ne bo razumela kot še enih sanj, ampak kot realno priložnost, da se od Evrope nauči demokratičnih načinov odločanja.

Bo kino Udarnik ponujal, česar Kolosej nikoli ne bo?

V mariborskem kinu Udarnik je devet decembrskih dni potekala predstavitvena retrospektiva dnevov Slovenske kinoteke v Mariboru. Spored so odprli filmi iz železnega repertoarja kinotekinega arhiva klasičnih filmov v prvih desetletjih 20. stoletja. Te je na klavirju v živo spremljal pianist in skladatelj Mitja Reichenberg. Program je bil razgiban od slovenskih klasik, kot sta na primer Vesna ali Ples v dežju, pa vse do brezčasnih uspešnic iz ZDA. Dvorana Udarnik je tako znova zaživela po novembrskem festivalu dokumentarcev Dokma. Vprašanje pa je, kakšna bo usoda največje in najuglednejše kinodvorane v središču Maribora v prihodnje. Slišijo se govorice, da naj bi MOM že spomladi na dražbi prodala kino Udarnik najboljšemu ponudniku.

Delavci plačajo 150 evrov za posteljo

V samskem domu na Poljanski v Ljubljani je mesečna najemina za eno posteljo v večposteljni sobi 150 evrov. Poleg tega so higien-

ske in bivanjske razmere na zelo nizkem nivoju. Zaradi teh razlogov so se prebivalci samskega doma ob pomoči aktivistov Socialnega centra Rog odločili ukrepati zoper javno podjetje Snaga, ki je lastnik samskega doma. Na skupščini stanovalcev so oblikovali skupne zahteve, kjer so zahtevali dostojno bivališče za primerno ceno. Direktor podjetja Snaga, Janko Kramžar, je na opozorila in zahteve stanovalcev odgovoril, da jih jemlje resno, ampak da podjetje posluje z izgubo in si brez pomoči države ne more privoščiti obnove. Stanovalci samskega doma, pretežno prebivalci iz bivših jugoslovanskih republik, bodo tako še naprej lahko 14 ur na dan gradili Slovenijo in spali na posteljah za 150 evrov.

Nasilna sprememba demografske strukture

Ameriški policisti so se v New Orleansu znesli nad protestniki, ki so želeli prisostvovati seji mestnega sveta, na kateri so sprejemali načrt o rušenju več kot 4500 subvencioniranih stanovanj in hiš. Policija je množici več kot 1000 ljudi preprečila dostop do mestnega poslopja z uporabo solzivca in elektrošokov. Mestni svetniki so nato pod policijsko zaščito soglasno podprli načrt o rušenju. Zvezno ministrstvo za stanovanja in urbani razvoj se je odločilo, da poruši določene dele mesta New Orleans, ki so bili najbolj prizadeti v orkanu Katrina leta 2005. Gre za najbolj revne predele, kjer živi temnopolto prebivalstvo v subvencioniranih stanovanjih, oblasti pa se jih sedaj najverjetneje želijo znebiti. Pomenljiv je podatek, da je v New Orleansu pred Katrino živelo 80 % temnopoltnih prebivalcev, medtem ko je danes njihov demografski delež v mestu nižji od 20 %.

Orožje, ki ubija rabi ime

Minister za obrambo Karel Erjavec je prišel na dan z idejo, da bi ime za nove oklepnike Slovenske vojske izbrali kar šolarji in dijaki. Erjavec je namreč napovedal, da bodo ime za nova oklepna vozila Patria poiskali na javnem natečaju, v katerem bi sodelovale tudi osnovne in srednje šole. Večina članov Odbora za obrambo se s takšno idejo ne strinja, Erjavca pa so pozvali naj ime iza oklepnike izbere po drugačni poti. Predsednik odbora Antona Anderlič je dejal, da bi lahko prišlo do zlorabe otrok. Anderličev "pacifizem" pa je zmotil Zmaga Jeliničiča, ki je pred kratkim dejal, da človek, ki ima naraven odpor do orožja ne more biti predsednik Odbora za obrambo. Meja med ljubeznijo do orožja in ljubeznijo do ubijanja počasi, a vztrajno postaja neprepoznavna.

Ministrstvo za

Janševa vlada je na začetku decembra izpeljala prodajo prvega svežnja (49 %) delnic Nove Kreditne banke Maribor. Med kupci bančnih delnic so se znašle t. i. nepoučene fizične osebe ter dobro poučeni institucionalni vlagatelji (predvsem domači in tuji vzajemni skladi). Je Ministrstvo za finance postavilo ustrezno ceno delnici NKBM? Je bila prodaja transparentna? Kaj imata skupnega prodaji NKBM in Mercatorja? Ali ima vlada diskrecijsko pravico pri izbiri jedcev bančnega kolača?

MARKO KRULC

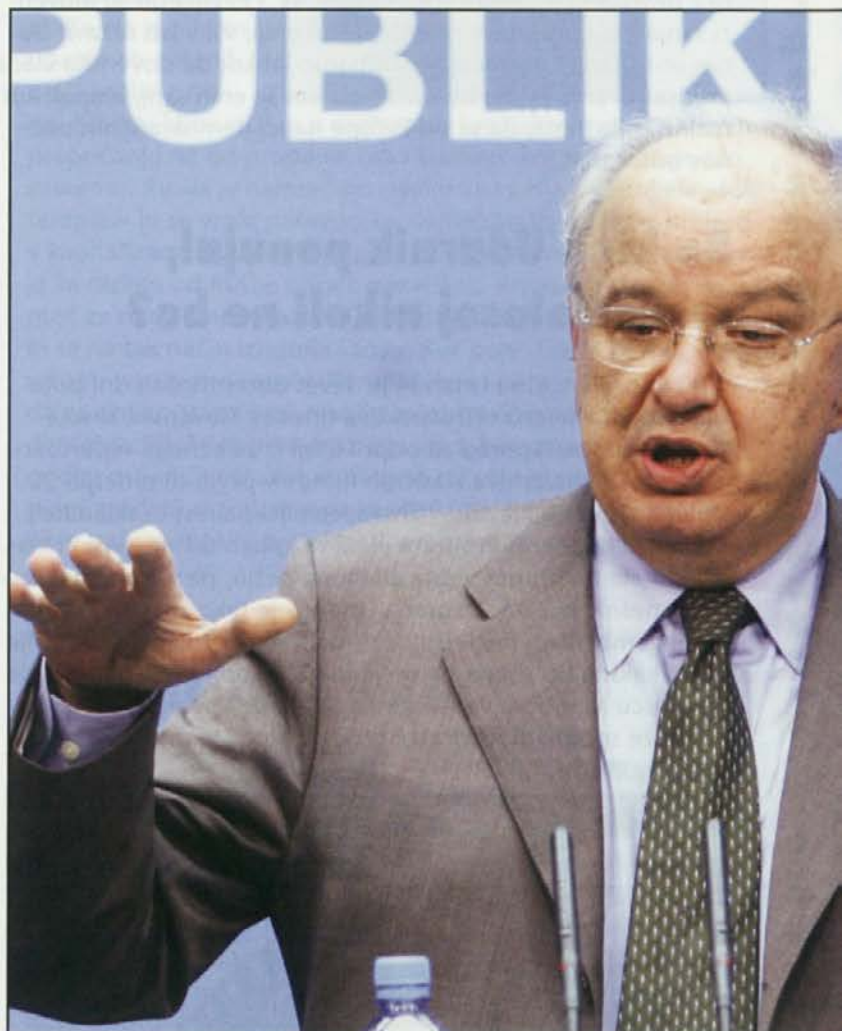
Operacija: NKBM

Tik pred začetkom »ljudske« privatizacije NKBM so se pred bančnimi okenci nagnetle množice lačnih kupcev, ki so oportunistično vlagale prihranjeni denar. Vsak mali vlagatelj je lahko vplačal do 50.000 EUR. Čeprav cena delnice takrat še ni bila znana, je na posebne račune priteklo osemkrat več finančnih sredstev, kot je bilo razpoložljivih delnic sploh na prodaj. Privatizacija NKBM se je tako izkazala za pravi prodajni hit. Toda, ali je vlada osemkrat višje povpraševanje za delnice NKBM upoštevala pri oblikovanju cene? Ministrstvo za finance je pri prodaji bančnega kolača najelo finančnega svetovalca CitiGroup. Torej tisto družbo, ki je posredno vplivala na izbiro institucionalnih kupcev in končno ceno (27 EUR na delnico). Tisto družbo, ki je za svoje »delo« prejela 2,7 milijona evrov. Tisto družbo, ki ji je vlada prodala 0,9 % razpoložljivih delnic. Ter tisto družbo, ki je že prvi dan kotiranja na Ljubljanski borzi odprodala celoten šop pod ceno nakupljenih delnic, kar ji je prineslo več kot 15 milijonov evrov čistega dobička.

Zakaj vlada dobro poučenim vlagateljem ni postavila višje cene za delnico kljub dejstvu, da so nekatere družbe ponujale za deset evrov višjo ceno na delnico? Minister Bajuk je v zadregi obrazložil, da je obstajala možnost, da bi vrednost delnice z uvrstitvijo na borzo pa-

dla: »Najslabše, kar se lahko zgodi, je, da bi cena znatno padla, to je namreč ključnega pomena za dolgoročen ugled ustanove.«

Toda vladni strah je temeljil na napačni predpostavki. Logično se zdi, da cena delnice raste na podlagi povpraševanja. V primeru NKBM je bilo povpraševanje osemkrat večje od ponudbe. Med trgovci vrednostnih papirjev velja pravilo, da je cena delnice prava, če prvi borzni dan zraste od 5 do 10 %. Toda delnica NKBM se je že tretji dan po vstopu na borzni parket povzdignila za deset evrov. Trgovanje z delnicami NKBM je tako permanentno izpodbijalo vladne demagogije. Poslanski prestopnik in član SD, Milan Martin Cvikel, je na vladni kabinet naslovil naslednje opozicijsko videnje: »Trg je potrdil, da ste se zmotili vsaj za 40 odstotkov, če prištejemo še bonus delnice, pa celo za 50 odstotkov. Ker delate nestrokovno, je državni proračun izgubil 120 do 150 milijonov evrov.« Še več in več. V javnost je pomotoma zašel tajni dokument Kapitalske družbe, ki je prikazal izračun realne vrednosti delnice NKBM. Skrbna analiza paradržavnega sklada je prikazala, da je cena delnice vredna 37 EUR. Torej toliko, kot je znašala že prvi dan kotiranja na Ljubljanski borzi. Zakaj vlada ni upoštevala mnenja strokovnjakov iz lastnih vrst in tako dopustila neupravičeno krajo iz državne mošnje? Smo to že kje videli?

Finančni minister dr. Andrej Bajuk

Operacija: Mercator

Avgusta 2005 so se na enem izmed najbolj famoznih sestankov domnevno sestali predsednik vlade Janez Janša, tedanja sekretarka na ministrstvu za gospodarstvo Adrijana Starina Kosem, Igor Bavčar (Istrabenz), Matjaž Gantar (KD Group) in trenutno najbolj osovraženi tajkun Boško Šrot (Pivovarna Laško). Janša je takrat Šrotu in Bavčarju benevolentno (beri: po prijateljsko) omogočil vstop v Mercator. Laško in Istrabenz sta tako od Kapitalske družbe (Kad) in Slovenske odškodninske družbe (Sod) odkupila smešno nizke Mercatorjeve delnice, in to brez prevzemne premije. Toda, zakaj je predsednik vlade sploh dopustil enormno oškodovanje državnega proračuna? Kaj je s tem pridobil? Po nekaterih pričevanjih je Pi-

vovarna Laško vladi (JJ) dovolila tihi prevzem Dela. »Janša je osebno naročal takratni sekretarki na ministrstvu za gospodarstvo, državni sekretarki gospe Kosmovi, kdo bo sedel v nadzornem svetu Dela. On je osebno povedal, kdo bo direktor Dela, on je osebno dajal naloge in navodila, kdo bo, na primer, v Večeru,« je v oddaji Vroči stol na RTVS mirno obrazložil odvetnik Stojan Zdošek, sedaj član NS Dela.

Toda to še zdaleč ni bilo edino javno pričevanje zoper Janševu obvladovanje medijev. Lani poleti je Adrijana Starina Kosem v javnem pismu obelodanila svojo sekretarsko vlogo: »Naj po tem, ko bo Pivovarna Laško pridobila pomemben kapitalski delež v časopisni hiši Delo, uredim tako, da bomo imeli zagotovljen večletni vpliv na imenovanje nadzornega sveta

obdarovanje

Foto: gov.si

ju za Mag priznal, da bi prodajo Mercatorja lahko preprečili, če bi takrat menili, da gospodarstveniki ne bodo držali besede glede prej omenjene usmeritve na regionalne trge in zavarovanja ključnih domačih podjetij pred sovražnimi prevzemi. »Pričakovali smo demonopolizacijo in ne nasprotno. Prodaja Mercatorja je bila napaka,« je še dodal Janša. Po dveh letih trajajoči agoniji v aferi Mercator je Janša končno priznal napako. Toda, ali je to dovolj? Kdo bo prevzel odgovornost za oškodovanje državnega proračuna, oblikovanje tajkunske hobotnice in nenazadnje »tiho-glasnega« prevzema medijev?

Tuji prodajajo, domači kupujejo

Vrnimo se k prvotni temi. Medtem ko je vlada pri ljudski privatizaciji NKBM dobrohotno vključila male vlagatelje, je morda pridobila njihovo naklonjenost, toda s tem izgubila strateškega lastnika, ki bi banko tudi dokapitaliziral. Torej, tehnološko, produktivno in kadrovske prenovil in ji s svežim kapitalom začrtal jasno strategijo prihodnjega razvoja. Namesto tega je zdajšnji model privatizacije izključil strateškega lastnika in vsem vlagateljem podaril prevzemno premijo, ki bi jo lahko pobrala država. Še več. Med domačimi kupci se je znašel Luka Vesnaver (član komisije za prodajo NKBM), ki je v nasprotju s svojim šefom Bajukom v nakup delnic NKBM vložil 50.000 EUR. Vesnaverjeva poteza pravno gledano sicer ni sporna, brez dvoma pa je neuhigienična, saj je kot član komisije razpolagal s podatki in cenit-

vami, ki navadnemu smrtniku niso bile znane. Luka Vesnaver je tako vložil najvišji možni znesek, saj je pričakoval, da bo z naložbo mastno zaslužil. Medtem ko je preračunljivi mladenič jasno zagovarjal korektno ceno delnice, je svoje delnice NKBM že prvi dan

pisa prodajal Mercator, je vlada tuji institucionalni denar razglasila za krvavega. Zakaj je pri privatizaciji NKBM postal krvav ravno denar domačih institucionalnih vlagateljev? So politični botri postali tajkuni? Je krvav vsak, ki ni »naš«? Se je razmerje politične moči v go-

Zakaj vlada ni upoštevala mnenja strokovnjakov iz lastnih vrst in tako dopustila neupravičeno krajo iz državne mošnje?

prodal in se omastil z lahkotnim dobičkom.

Pri izbiri domačih kot tudi tujih institucionalnih vlagateljev pa se je močno zapletlo. Kljub prevelikemu povpraševanju domačih vlagateljev se je minister Bajuk odločil, da bo delnice NKBM razdelil med tuje špekulativne vzajemne sklade, ki imajo sumljiv izvor. Največji delež sta pridobila bermudska sklada (Everest Capital in HBK Investment), ki ju je vlada nenehno čistila kot dolgoročna lastnika. Toda, dolgoročni lastniki so kaj kmalu postali kratkoročni zaslužkarji. Ker je cena za delnico skokovito porasla že prvi dan trgovanja, so tuji vlagatelji že v nekaj dneh prešerno odprodali svoj kos pogache. Še več. Od tujcev so kupovali domačini, ki jih je vlada pred začetkom privatizacijskega projekta izneverila in zanemarila. Vlada je tako po nerodnosti izgubila dolgoročne lastnike, nacionalni dobiček, davek od prodaje in prevzemno premijo.

Zanimivo je še eno dejstvo. Ko se je pred dvema letoma mimo raz-

spodarstvu, kljub kadrovskemu cunamiju, spremenilo na račun vladnega klientelizma?

Diskreicijska pravica in korupcija

Pri državni prodaji NKBM ostaja odprto še eno vprašanje. Gre za zelo »nevarno« diskreicijsko pravico vlade pri izboru bodočih institucionalnih lastnikov banke. V strokovni literaturi lahko preberemo, da je preširoka diskreicijska pravica eden od osnovnih razlogov za korupcijska dejanja. Kakšno vlogo je odigrala Bajukova taktirka? Poleg tega, da je med procesom izbire spremenila predlog privatizacijske komisije in tako subjektivno izbirala in določala razmerje med dobro poučenimi domačimi in tujimi vlagatelji, je delnice prodala podcenjeno, izneverila kriterije izbora, tri četrtine domačih vlagateljev izločila (npr. največjo slovensko investicijsko družbo NFD 1, ki je kljub vplačilu 27 milijonov evrov ostala brez ene samcate delnice) ter tujim špekulativnim skladom (ne)vede(?) primaknila nekaj milijonov evrov dobička.

Prodanih za 309 milijonov evrov delnic NKBM

Mali vlagatelji = 151 milijonov EUR	Domači institucionalni vlagatelji = 64 milijonov EUR	Tuji institucionalni vlagatelji = 94 milijonov EUR
--	--	--

Tretji dan kotacije na Ljubljanski borzi se je delnica NKBM zvišala za 40,15 %

Dobiček = 61 milijonov EUR	Dobiček = 26 milijonov EUR	Dobiček = 38 milijonov EUR
----------------------------	----------------------------	----------------------------

Skupni dobiček = 125 milijonov EUR

Dela in s tem na uredniško politiko.« Toda to je bilo kristalno jasno, še preden je do uredniških in novinarskih zamenjav sploh prišlo, saj je krmilo predsednika nadzornega sveta Dela poprijel Boris Zupančič, član strateškega sveta SDS.

Dolgo časa je veljalo, da sta Janša in Šrot dobra (gospodarska, medijska, politična?) prijatelja. Toda tudi najboljši prijateljski (beri: tajkunski) odnosi se enkrat končajo. Denimo takrat, ko Pivovarna Laško izžame vse politične koristi od predsednika vlade. Ravno Janša je omogočil Pivovarni Laško, da je postala skoraj 100-odstotna lastnica Dela. Zatem je Pivovarna Laško Janšo pustila »na cedilu«, nadzorni svet Dela pa prikrojila po svojem okusu. Nekaj mesecev kasneje je Janša v intervju-

Ideja javnosti

Kot brččas veste, zgodba s financiranjem zasebnih šol še ni končana. Sporno idejo bo sedaj preučilo Ustavno sodišče, čeprav ne verjamem, da lahko odloči v prid njenim predlagateljem. Stoodstotno javno financiranje zasebnih šol namreč pomeni, da javnost financira tudi, na primer, verski pouk v zasebni šoli, s tem pa ukine razliko, zaradi katere je verski pouk sploh izključen iz javne šole. A glede na to, da je bilo o tem že veliko povedanega, omenjam to bolj kot izhodišče za razpravo o pomenu same ideji javnosti kot take.

ANDREJ ADAM

Besede, kot so javno, javnost, interes javnosti, javna šola, javno mnenje ipd., vsi pogosto uporabljamo, pri čemer idejo javnega postavljamo kot nasprotje zasebnemu. Toda javno in zasebno nista zgolj nasprotji: v družbah, kjer ima javna sfera močno vlogo, je tudi zasebno bolje zavarovano kot v družbah, kjer ni tako. To postane očitno, če pomislimo na novinarstvo, za katero ne pravimo zaman, da je v službi javnosti in da kot pes čuvaj bdi nad državo in njenimi predstavniki. Novinarstvo namreč brani državljane pred nepooblaščenimi vdori države v njihovo zasebnost, pri čemer se obrača prav na javnost.

Sklep, ki se vsiljuje na podlagi do sedaj rečenega, je, da bi morali sfero javnosti negovati v imenu vseh. Tako je tudi zavzemanje za javno šolo potrebno razumeti zgolj kot del zavzemanja za delovanje sfere javnosti. V tem smislu je bistvena funkcija javne šole predvsem izobraževanje v duhu abstraktnega javnega interesa, je vzgoja v duhu javnih vrednot – to je vrednota, ki je zapisana v Deklaraciji o človekovih pravicah in v vsaki (torej tudi naši) demokratični ustavi. Zato vidite, ne razumem tistih, ki so v imenu svojega zasebnega dobra (vere, ideologije, prepričanja, svetovnega nazora) pripravljani izdati idejo javnosti. Poglejmo, kako se ta izdaja kaže. Kadar pravimo, da imajo posamezniki pravico do izobrazbe, do takšnih ali drugačnih vrednot, do svobode veroizpovedi itd., jim mora to zagotoviti država – če seveda pravilno deluje. Sedaj bo kdo med vami poskočil in vzkliknil: Vidiš! Država mora zagotoviti tudi verski pouk!

Da, bom odvrnil, toda ne na račun javnih vrednot. Rečeno drugače, z vidika interesa javnosti so vsa prepričanja o dobrem (tudi verska), ki niso sovražna do drugih prepričanj in so zmožna sobivanja v pluralni skupnosti, enakovredna. Z vidika zasebnika pa so nekatera – zlasti tista, ki se jih oklepa – boljša, domača, prijetna itd. Do sem je še vse v redu. Posameznikom so neka pre-

pričanja o tem, kaj je dobro, pač bolj všeč kot druga in kaj potem. Toda posameznikov je mnogo, zato se v družbi sooča in križa veliko prepričanj o dobrem. Naloga države je tukaj zgolj vzdrževati takšno stanje in ne dovoliti prednosti nobenemu med temi prepričanji o dobrem, tudi ne tistemu, ki utegne biti večinsko ali kulturno-zgodovinsko samoumevno. Toda, kaj če eno izmed

teh zasebnih prepričanj o dobrem poskuša premagati ali izriniti druge in se na koncu uveljaviti kot obče in edino sprejemljivo? Takšni poskusi so gotovo stalnica – celo v državah z razvito demokracijo; toda pri tem je očitno, da bo nekemu takemu prepričanju uspelo zato, ker sta šibki bodisi javnost bodisi država ali pa obe. Če nosilci tega dobrega zasedejo državne funkcije in svojemu dobremu pomagajo s pomočjo države, je šibka javnost; če se tako zasebno dobro širi kljub dejstvu, da ga skuša država zaustaviti, je šibka država; prav tako mogoče pa je, da se neka zasebna ideja širi državi in javnosti navkljub. Takšni primeri torej kažejo, da sta javnost in država, če seveda deluje v imenu interesov javnosti, garanta svobode zasebnikov in njihovih prepričanj, ki jih imajo o dobrem. Svoboda veroizpovedi in vsakršna druga svoboščina je možna zgolj zato, ker ni absolutna in je omejena z mojo ali vašo podobno svoboščino. Država nas torej ščiti pred našimi sosedi in tem, kar menijo, da je dobro za vse; močna jav-

nost pa je garant, da nas bo država dejansko ščitila v imenu vseh in ne zgolj tistih, ki jo trenutno vodijo.

Na tem mestu nimam prostora za nadaljnje dokazovanje, zakaj potrebujemo obe: javnost in državo, kajti v nadaljevanju želim reči še nekaj besed o njenem izginjanju. Obe seveda izginjata v imenu zasebnih interesov, zasebnih prepričanj o dobrem ipd. Pri nas se v zadnjem desetletju ideja zasebnosti krepi in je že zdavnaj prerasla razumno mejo: nekega dne se je zdrava skrb zase spreverila v čudaško sebičnost. To spreverženost »lepo« ponazarja samoumevnost misli, da imajo nekateri 400 evrov plače, drugi pa 4000 ali celo 40.000 evrov. Vsak dan je več takih, ki mislijo, da to ni ne čudno ne vprašljivo, temveč da je pač tako. To nadalje »lepo« ponazarja samoumevna misel veleposestnika, ki na sprehodu skozi »svoje« gozdove meni, da je njegova tudi divjad (ali tudi črvi v zemlji in lubadarji pod lubjem?). In to »lepo« ponazarja samoumevnost misli, da je država dolžna ne le dopustiti, temveč

popolnoma podpreti vsako zasebno prepričanje o dobrem – čeprav utegne to storiti na račun drugih. Nezmerena sebičnost se kaže v tem, da nam ni več mar za druge ali za interese javnosti: vse, kar želimo doseči in uveljaviti, je zgolj naše lastne dobro, so zgolj naša lastna prepričanja, naša vera itd. Seveda je jasno, da se sebičnost krepi zato, ker se javnost in država umikata iz naših življenj. Nemara boste rekli, da je tako čisto prav, da se država nima kaj vmešavati v našo zasebnost, nam krojiti usode in podobnega. Temu pritrjujem tudi sam, če imamo s tem v mislih obdobje totalitarne države in strah pred takšno državo; toda ta zgodovinska, negativna izkušnja ne bi smela biti vzrok za zagovarjanje popolnega umika države. Z vidika posameznika namreč ni velike razlike, če ti neko idejo o dobrem vsiljuje država ali kakšna močna privatna organizacija. Zato zavračam popoln umik države iz zadev javnosti, na primer iz javnega šolstva. Funkcija države v javnem šolstvu je predvsem ta, da šoli zagotovi stabilnost in jo varuje pred interesi zasebnikov, ki so lahko kakršnikoli. Če pa se kar sama, ne da bi jo kdo silil, umakne iz šolskega polja (pri nas se to kaže kot pretirano podeljevanje avtonomije šolam; v sestavi svetov šol, kjer je premoč dobila lokalna skupnost; v pretiranih pooblastilih ravnateljev ...), to ne pomeni nič drugega, kakor da so dobili besedo vsi mogoči privatni interesi. Pri nas je torej politika šole že potisnila globoko v privatno sfero in to celo brez zakona, ki omogoča lažjo privatizacijo. Ali vidite: danes se privatni interesi (v pomenu nezdrave sebičnosti) uveljavljajo z zmanjševanjem vloge države in javnosti; tam, kjer je bilo prej javno polje v skrbi države, nastajajo tržne razmere in z njimi bitka med ponudniki – bitka za monopol. Na koncu le še to: zakaj bi morala takšna vprašanja zanimati tudi študente? Osebnostno mislim, da bi jih morala že sama po sebi, če pa to koga ne prepriča, naj pomisli na šolnine. V kolikor bo namreč družba proizvajala vedno več osebkov, ki bodo zaskrbljeni le za svoje zasebno dobro in bodo vse, za zdaj še javne vrednote, postajale zasebne, bo zasebna vrednota tudi izobrazba. Potem bodo imeli prav tisti, ki pravijo, da je smisel izobrazbe zlasti v tem, da si izboljšamo osebno življenje, toda potem bodo tudi šolnine.

Zgledi

Piše: Dario Svetej

Stara kitajska modrost pravi, da se je treba velikih in težkih problemov lotevati takrat, ko so še majhni in lahki. Pri nas običajno ravnamo drugače. O problemih namreč velikokrat le pametujemo, dejansko pa za njihovo rešitev storimo malo ali nič. Stavim, da bo tudi v tem letu bolj ali manj enako. Preigravali bomo stara jajca, namesto da bi preprosto reševali probleme. Modrovali bomo o njihovih posledicah in pogosto pozabljali na njihove vzroke. Dolgoletne kršitve pravic izbrisanih, dolgotrajno čakanje na pravico na sodiščih, nespoštovanje določb ustavnega sodišča, porast revščine, rasizma in nestrpnosti, denimo, seveda imajo – in bodo imeli – posledice. Ne le za vlado, ki je glede navedenega v minulem letu slišala veliko opozoril s strani domačih in tujih institucij, ki spremljajo stanje človekovih pravic v državi, temveč predvsem za ljudi. Če pri nas že strokovnjaki ugotavljajo pomanjkanje javne odgovornosti in civilnega poguma pri ljudeh z znanjem in sposobnostmi, je najbrž res že skrajni čas, da se zamislimo. Ko državljani s pasivnostjo, javna občila pa s pretirano pozornostjo nagrajujejo argumente moči, populizem, demagogijo, samopromocijo in podobne nečednosti politikov in posameznikov, po moje ni čas le za razmislek, temveč tudi za zaskrbljenost. Zgledi namreč vlečejo! Kaj je v preteklem letu državljanom na primer sporočala vlada z netransparentnim nakupom 135 finskih oklepnikov Patria v vrednosti 278 milijonov evrov, za katere se je kasneje izkazalo, da jih je 25 brez obožitve in jo bomo davkoplačevalci morali še mastno doplačati? O čem na primer pripoveduje nedavni nakup novih desetih izvidniških oklep-

nikov turškega proizvajalca in načrtovani nakup dveh taktičnih transportnih letal v vrednosti 60 milijonov evrov? "Gre za to, ali želimo dobro vojsko ali tabornike," na očitke o osupljivih vsotah, ki se namenajo, in se še bodo namenjali za "obrambo", mirno odvrne minister za obrambo Karl Erjavec. Seveda pozabi, da obramba in varnost nista le stvar obrambnega ministrstva in Slovenske vojske, temveč širše slovenske družbe. In prav ta je po moje lahko še kako zaskrbljena zaradi (militaristične) logike, ki stoji za navedenimi nakupi vojaške krame oziroma sodelovanjem v industriji smrti. Da vse do danes nerazjasnjene trgovine z orožjem med leti 1991 in 1993 raje sploh ne omenjam! A kaj bi človek opozarjal na omenjene daljnosežne pojave, ko pa se pri nas ne znamo lotiti niti "praznične" eksploziva. Zakaj bi sploh moralizirali in razmišljali o vzrokih vsakokratne silvestrske in celo božične kanoade, ko pa so na sporedu tako redko, ne? Že, že, a tovrstni teror nad delom prebivalstva in živalmi utegne pustiti posledice za vse življenje. Čeprav se, kot zmeraj, vse skupaj prične povsem nedolžno. Pravzaprav že z otroškimi igračami, kot so tanki, strojnice, letala ... Nadaljuje se z indijanci in kavboji, pa "junaki" vojnih filmov, kriminalk, akcijskih spektaklov. Najprej ljudem zaleže že malce smodnika, nato pa jih več ne zadovolji niti najbolj domiselna pirotehnika. Ja, bolj kot počti, bolj fascinira. Bolj kot počti, bolj zaleže. Čeprav tudi prestraši in vznemiri, je komajda komu mar. Skoraj nihče ne razmišlja, reagira ali protestira, nato pa se vsi naenkrat ukvarjamo z iznakaženimi dlanmi, odtrganimi prsti in podobnim. Pretiram? Upam, da res.

Detajkunizacija

Konec leta 2007 je zaznamoval nov val nepredvidljivih potez predsednika vlade. Med njimi vsekakor prednjači vsaj verbalna detajkunizacija, ki jo je mogoče uvrstiti v serijo napak, ki jih je g. Janša prakticiral v zadnji polovici leta 2007. Pa ne da bi se osebno kaj pritoževala, ker naj bi šlo tajkunom za nohte. To ne. A z zornega kota vlade in tistega kroga, ki jo je spravila na oblast, je detajkunizacija napaka. Narobe je namreč, če si žagaš vejo, na kateri sediš. Se posebej, če si sam del te veje. To bi predsednik vlade že moral vedeti.

DR. VESNA VUK GODINA

A očitno ne ve. Oziroma je očitno presodil – če tu še sploh lahko govorimo o presoji, saj nekateri že povsem odkrito govorijo o motnjah v presojanju ali o nezmožnosti presojanja – da se je treba v situaciji radikalnega izgubljanja volilne podpore, ki seveda za naslednje volitve jasno napoveduje vladni poraz, obrniti drugače. Končno se je treba začeti ozirati na volivce. Na to, kaj oni mislijo. Kaj želijo. In kaj potrebujejo. In treba je vzeti v obzir dejstvo, da volivcem ne gre prav dobro. Čeprav je g. premier še ne tako dolgo nazaj trdil, da je res prav nasprotno, da navadnim volivcem gre dobro, saj iz vseh smetnjakov po Ljubljani gledajo štruce kruha. Zdaj je očitno pristal na korekcijo tega svojega uvida in vzel na znanje, da se v deželi, v kateri – spet po besedah tega istega premiera – gre ljudem tako dobro kot še nikoli, godijo nepravilnosti. Jasno, da je za te nepravilnosti okrivil že vse prejšnje vlade. Do NOB in partizanov zaenkrat še ni šel, čeprav je, kar zadeva svobodo tiska, za sedanje neustrezne razmere na tem področju že našel vzroke natančno tako daleč nazaj. Kajti že vse od leta 1945 dalje imamo težave s svobodo tiska, zato ni čudno, da imamo te iste težave tudi sedaj. Mar ne?

Popolnoma jasno je torej, da g. premier izgublja orientacijo. In da ga grabi panika. Očitno postaja tudi, kaj je njegova najpomembnejša preokupacija. Namreč to, da je na oblasti. Da povečuje možnosti, da bo na oblasti ostal. Ter da zmanjšuje možnosti, da bi oblast izgubil. Kajti če imajo vse nekonsistentnosti in nerazsodnosti, s katerimi nas je g. Janša osrečeval zadnje čase, sploh kakšno skupno točko, kakšno rdečo nit, je ta skupna točka to, ka-

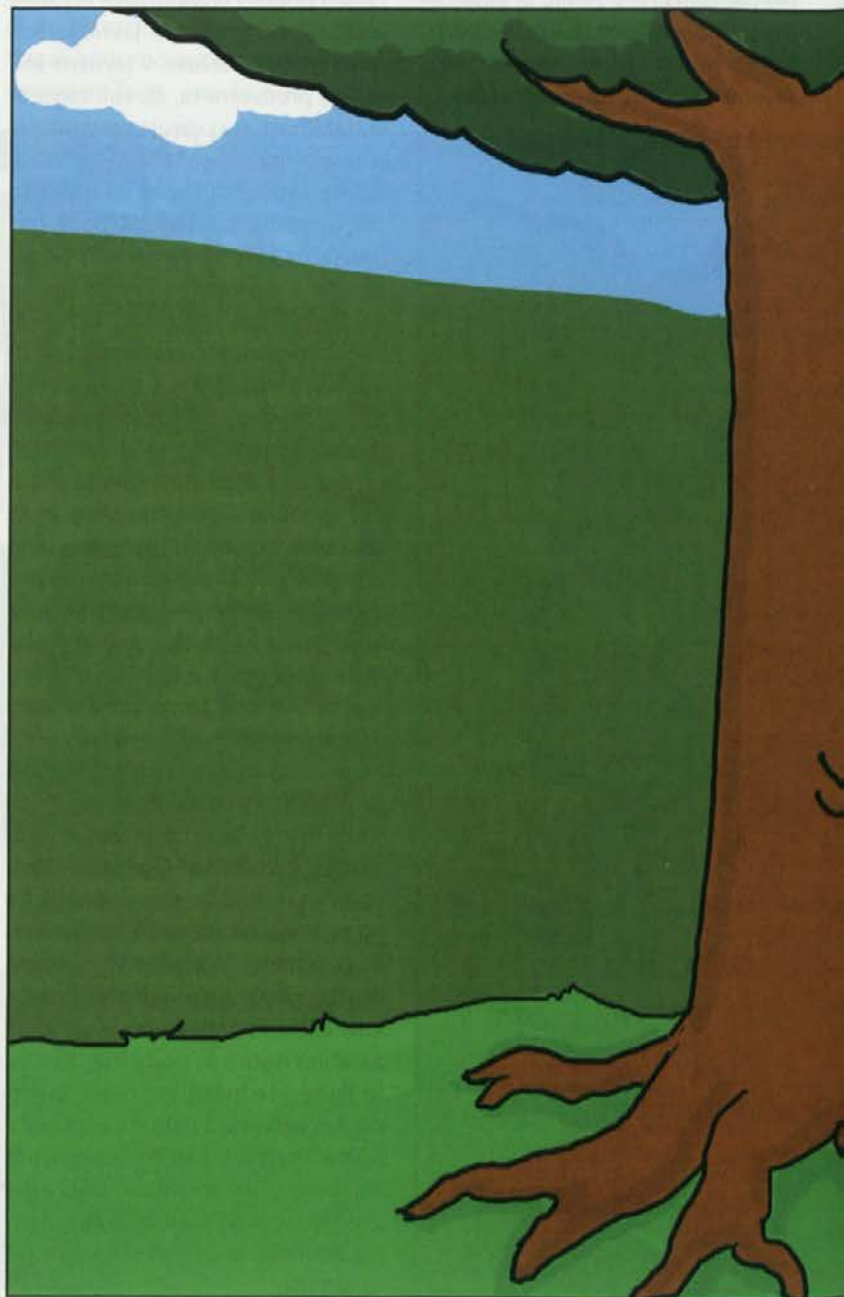
ko se obdržati na oblasti čim dlje. Za to so vsa sredstva dobra. Celo več, upravičena. In za to je vsaka žrtev prava. Brez sentimentalnosti. In brez razlik.

No, in sem se umešča tudi zgodba o detajkunizaciji. Ki je navidez nesmiselna. A natančno ta videz nesmiselnosti jo povezuje v enotno strategijo z drugimi navideznimi nesmisli, ki jih je g. Janša počel. In jih še namerava početi. Vključno z Urško. Oziroma vključno z napovedano poroko z njo. Kajti gre za strategijo, kako spet pridobiti volivce in dobiti volitve. In kot se zmanjšujejo možnosti za to, tako se povečuje število nesmiselnih potez g. Janše. Kar kaže na dejanja obupanca. Ki jih vodi vse kaj drugega kot razum. Kar je pač za dejanja obupancev značilno.

Kar seveda pomeni, da do detajkunizacije ne bi prišlo, če bi bile volilne napovedi boljše. In nikakor do nje ne bi prišlo niti takrat, če bi volitve za predsednika države dobil Petrlje. Da je izguba predsedniških volitev bila za g. Janšo šok (kar očitno dokazuje, da je dotični gospod izgubil stik z realnostjo), je pokazal z vsem svojih kalimerastim povolilnim vedenjem. Užaljen fantek, ki je cepetal in izsiljeval, ker se mu je menda zgodila krivica in ker je bilo volilno telo menda zmanipulirano in zavedeno – če bi na volitvah zmagal Petrlje, pa bi to isto volilno telo seveda nikakor ne bilo niti zmanipulirano niti zavedeno –, je namreč kljub številnim infantilnostim, ki jih očitno ni mogel krotiti, vendarle prišel do edinega zanj pomembnega sklepa: da mu pod nogami gori. Da ga volivci ne podpirajo več. In da ga krivijo za marsikaj. Predvsem in tudi zato, ker jim gre slabo. In da mu zamerijo, da brez sankcij dovoljuje ko-

pičenje bogastva v rokah zgolj nekaterih. Ko je g. Janša to uvidel, je bil zaključek jasen. Kot je bila jasna tudi naslednja poteza. Treba je usekati po novopečenih bogataših. Pa ne zato, ker bi imel Janša kaj proti

njim. Saj menda tudi sam sodi mednje. Ampak zato, ker bi to bilo lahko všeč ljudem. Lahko bi jih prepričalo, da g. premieru zanje le ni tako vseeno, kot je vse mesece nazaj dokazoval. Če bi navadne volivce v to lah-

ko prepričal, bi lahko dobil kak glas več na volitvah. In morda bi lahko celo zmagal. In v luči doseganja tega osebnega interesa se je Janša odločil žrtvovati tudi svoje osebne tovariše, soborce, prvoborce za uvedbo novega reda. Kar jasno dokazuje njegovo optiko, ki jo tisti, ki smo ga imeli možnost v preteklosti spoznati, seveda dobro poznamo. Bistvo te optike je: pomemben sem samo jaz in moja moč, oblast, vse drugo je nepomembno.

A tu se je g. premier zmotil. Kajti niti njegovi soborci niti volilno telo se ne strinjajo s to optiko. Obojim se namreč ne zdi pomemben le on in njegova moč, temveč obratno, oni sami in to, kako dobro gre njim. Konflikt egoizmov, torej. V katerem je Janšev problem v tem, da je ostal bolj ali manj sam. Osamljen. In osamljeni v politiki izgubijo.

Če začnemo z volilnim telesom, je Janšev problem v tem, da praktično

nihče med volivci v resnost njegove detajkunizacije ne verjame. Ljudje navajajo znani pregovor: »Vrana še nikoli ni vrani izkljuvala oči!«. Z zornega kota volivcev je Janšev problem torej v tem, da tudi sam, vsaj v njihovih očeh, sodi med tajkune. In ljudem je povsem jasno, da Janša detajkunizacije ne more misliti

Seveda pa tajkuni detajkunizacije ne bodo kupili tudi zato, ker imajo vsaj nekateri izmed njih jasne politične ambicije.

resno, ker bi z resno detajkunizacijo tudi sam izgubil svoje bogastvo, za katerega ljudski glas pravi, da je sumljivega izvora, da menda izvira celo iz prepovedanega tihotapljenja z orožjem. Ali povedano drugače: Janša je v očeh volivcev izgubil le-

gitimnost in zdaj ga vidijo kot tisto, kar je: kot manipulatorja. Ki se seveda ne izogiba niti lažem niti poceni trikom, da doseže tisto, kar pač hoče. Detajkunizacija sodi med te poceni trike. Ki jih volivci več ne kupijo. Janša bi se moral učiti od Tita: ljudje ti dopustijo, da kopičiš zase le pod pogojem, da del nakopičenega de-

liš tudi z njimi. Tudi z najrevnejšimi. Antropološko se temu reče redistribucija. Potla, na primer. Tega Janša ni počel. In kakor koli zdaj za to skuša okriviti tajkune, volilno telo tega ne bo kupilo. Kajti na oblasti je bil on. Ne tajkuni. Vsaj formalno.

Seveda pa detajkunizacije ne bodo kupili tudi tajkuni. In to ne iz več razlogov. Prvi je prav gotovo ta, da jim tega ni treba. Tajkuni so v zadnjih letih s polkriminalnimi (in nekateri morda tudi s kriminalnimi) aktivnostmi nakopičili tolikšno bogastvo in moč, da jim pač ni treba pristajati na Janševe muhe. Vsem, razen Janši, je jasno, kdo je močnejši. Namreč tajkuni. In kdo je od koga odvisen. Niso namreč tajkuni odvisni od Janše, ampak Janša od tajkunov. V zahodnih demokracijah je namreč praviloma tako – in zato je razumevanje teh ureditev kot demokracij problematično –, da so politiki lutke v rokah kapitala. Bush je najbolj očitni primer tega pravila. Nikakor pa ni obratno: da je kapital lutka politike. In če smo se v čem, smo se natančno v tem v zadnjih letih približali »normalnim demokracijam«: tudi pri nas so dejanski centri moči postali ekonomski centri, ki nadvladajo politične centre. Prvi je gledano zgodovinsko to lekcijo osvojil Bavarčar. In natančno v tem smislu gre razumeti njegov umik iz politike v ekonomijo. Gospoda očitno zanima le resna, ne pa navidezna moč. In ta je v kapitalu. Ne pa v političnih položajih. V socializmu je bila moč v političnih položajih. Kar dokazuje, da je Janša, kar sicer že vemo, eden od najtrdozratnejših preživelih elementov socializma. On namreč še verjame, da je resnična moč v politiki. In da lahko on kot politik diktira pravila igre tajkunom. Kar bo drago plačal. Kajti tajkuni ga bodo, prav tako kot so ga prinesli, tudi odnesli. In to po tajkunsko.

Seveda pa tajkuni detajkunizacije ne bodo kupili tudi zato, ker imajo vsaj nekateri izmed njih jasne politične ambicije. Kot na primer Boško Šrot. Ki se mu je miroljubno umaknila celo naveza Podobnik. Šrot kaže jasne apetite po združevanju politične in ekonomske moči. V tem je enak Janši. Z razliko, da je ekonomsko bistveno močnejši. Nekateri pravijo, da lahko s svojo ekonomsko močjo odloči naslednje volitve. In dobi vlado. A sama v to dvomim. Konec koncev bodo januarja šli na cesto skorajda vsi delavci. Tudi njegovi, Šrotovi. In od tega, ali bo šel z njimi na cesto tudi Šrot, je odvisno marsikaj. Tudi to, kaj se bo zgodilo na naslednjih volitvah. Kajti če gre z njimi na cesto, bo nastopil proti tajkunom. In zgubil. Če pa ne gre z njimi na cesto, bo nastopil proti večini volilnega telesa. In spet

Schengen ali ustvarjanje z

Slovenija je konec decembra postala članica schengenskega območja. Meje z Avstrijo, Italijo in Madžarsko so postale notranje meje EU. Meja med Slovenijo in Hrvaško pa je postala zunanja meja EU.

JOSIP ROTAR

Trenutek vstopa Slovenije v schengensko območje so precej veselo obeležili na starih mejnih prehodih z Avstrijo in Italijo, kjer so ob polnoči s simboliko spuščanja ramp nakazali, da gre za zgodovinski trenutek. Slovenski mediji so z evforičnim poročanjem še dodatno okrepili tezo, da je trenutek res historičen. Tudi sam sem se ob polnoči pojavil na meji med Gornjo Radgono in Bad Radkersburgom.

S starim prijateljem, someščanom, Radgončanom, z druge strani reke Mure, s katerim se sporazumevava v angleščini, sva se dogovorila, da zalijeva padec meje, ki je najini mesti dolgo držala narazen. Preden sva podala na most, sva najprej zavila v gostilne na slovenski, potem pa še preučila situacijo na drugi strani. Ob polnoči se je začel odvijati zgodovinski trenutek. Najprej so se pred rampo pri dokaj hladnih 8 stopinjah pod ničlo po-

stavili policisti obeh držav, takoj za njo pa še prisilno nasmejani obrabi občinskih velikašev. Ker predstava očitno ni imela režiserja, so morali novinarji prositi policiste, da še enkrat postavijo in odstranijo tablo z napisom policija ali pa da še samo enkrat malo dvignejo in spustijo zastavo. Ko so v tako nepripravljenem vzdušju, polnem velikašev z obeh strani meje, policistov in njihovih šefov, novinarjev in parih zainteresiranih občanov, vsi čakali, da bo nekdo nekaj povedal ali pa vsaj zapel, se je zganil možak srednjih let, opremljen s palestinskim prtom in litrco Od sonca razvajenega, ter se pričel vpričo vseh na glas spraševati: »Evropa, Evropa, ki si zaj? Ote sen, jas sen tü.« Po opravljeni ceremoniji in balastni simboliki so se policisti, njihovi šefi in nekateri velikaši zaprli v toplo zavetje obmejne kontrolne točke in zalili nekaj, kar je imelo priokus po zmagi. Zmagi nad

PODLUPO

Kaj je Schengen?

Schengen je kraj v Luksemburgu, kjer sta bila podpisana dva mednarodna sporazuma o tem, kako naj države podpisnice med seboj urejajo vprašanja, ki so povezana s prehajanjem mej. Natančneje: gre za ukrepe, ki vzpostavljajo skupna pravila glede kontrole na zunanjih mejah in določajo skupne vizumske politike. Poleg tega pa uvajajo še spremljevalne ukrepe, ki omogočajo odpravo kontrole na notranjih mejah.

Vir: MNZ

PODLUPO

Kako poteka mejna kontrola na zunanji schengenski meji?

Na zunanjih schengenskih mejah je nadzor oseb pogoščen. Prehajanje je možno le na mejnih prehodih in med delovnim časom. Za nezakonit prehod zunanjih mej zunaj teh mejnih prehodov in/ali izven delovnega časa so predvidene kazni. Kontrola zajema tudi prevozna sredstva in predmete v posesti oseb, ki prehajajo državno mejo.

Vir: MNZ

godovine po moško

PODLUPO

kom ali čim? Niti policistom ni bilo jasno. Vedo povedati samo to, da so izpolnili vse ukaze svojih šefov. In če bi vprašali njihove rahlo bolj izobražene šefe, kaj pomeni ta razvrat na meji, bi rekli, da so uspešno implementirali Schengen. Brez skrbi, šefi, tudi Dragutin Mate je to povedal javno.

Ko sva po »zgodovinski« ceremoniji s prijateljem Andreasom sedela v zakajeni gostilni preko meje, sva se spraševala, če bi sedaj zaradi odstranjene meje morala biti srečna ali morebiti celo ponosna tudi midva. Solza sreče se nama v tem zgodovinskem trenutku nekako ni znala izluščiti iz očesa. Najprej sem pomislil, da utegneva biti najmanj izdajalca Evrope, da se o izdajstvu do očetnjave sploh ne pogovarjamo. Pa kaj so ti zgodovinski trenutki vedno tako resni? Schengen je živ dokaz za to. Najprej smo bili omejeni, sedaj smo razmejeni, v isti sapi pa gradimo neprebojni zid na meji s Hrvaško. Super in poleg tega smo še nasledli propagandi, da nas ogrožajo »nelegalni« priseljenci, tihotapci, mafija in teroristi.

Mogoče je problem v tem, da zgodovino venomer pišejo moški. Seveda, kako naj bi od policajev v tem ključnem historičnem trenutku lahko pričakovali kaj bolj kreativnega, kot je podiranje rampe. Celo zgodovino so moški samo podirali in vzdigovali neke rampe, poljubljali zastave in se trkali po prsih. Na bojiščih so milijoni izdihovali svoja mlada življenja iz ljubezni do domovine, namesto da bi družno izdi-

hovali med strastnimi kriki s svojimi partnerkami.

Če bi bile glavne ustvarjalke zgodovine ženske, do mej najbrž sploh ne bi prišlo. Vojn sploh ne bi poznali. Moški bi ne bili impotentni ignorantski šovinisti, ki se namesto druženja z ženskami prepuščajo druženjem ob šankih in samozadovoljevanjem na porničeh. Uplahnjene erekcije ne bi bilo treba zamenjevati s pištolami, puškami in tanki. Oboroževanje kot beseda bi bila odveč.

Zgodovina bi že zdavnaj zavila ven iz svojega venomer se ponavljajočega koluta. Upam si trditi še bolj radikalno tezo: zgodovine sploh ne bi potrebovali. Poglejmo samo, kako so napisani zgodovinski učbeniki. Same krize, katastrofe in vojne. Nenehna fasciniranost nad dejstvi, številkami in neskončno dolgočasnimi podatki o oborožitvi, imperijih in nakopičenem bogastvu. Kako bi izgledal zgodovinski zapis sveta brez kriz, vojn, katastrof, imperijev in kičasto nakopičenega bogastva? Potem ko smo meje, kontrolo, orožje, vojne in vse represivne organe tega sveta že odmislili, bi zlahka lahko odmislili tudi nacionalne države. Vse drkanje z orožjem in fascinacija nad mejami sta ob neobstoju nacionalne države brezpredmetna, nična, tako rekoč vakuum. Le kako bi potem izgledali naši strahovi in fobije? Koga bi ob neobstoju nacionalne države še lahko sovražil ali se bal, če pa bi se nenkrat vsi prepoznavali kot globalni prebivalci tega planeta?

Katere so glavne posledice schengenske ureditve za državljane EU oziroma državljane schengenskih držav?

Najbolj opazen vpliv schengenske ureditve na posameznike je v tem, da jim ob prehodu meje med dvema schengenskima državama članicama ni treba več pokazati potnega lista oz. osebne izkaznice. Vendar to ne pomeni, da je glede posedovanja potovalnega ali identifikacijskega dokumenta potovanje znotraj schengenskega območja izenačeno s potovanjem znotraj posamezne države članice. Schengenske države članice so namreč obdržale pravico, da na podlagi svoje nacionalne zakonodaje na svojem ozemlju preverjajo identiteto v sklopu policijskih nalog. Vir: MNZ

PODLUPO

Katere države so vključene v schengensko območje?

Državam schengenskega območja (Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Islandija, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija in Švedska) so se 21. decembra 2007 pridružile Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija. Za vključitev v schengensko območje, predvidoma konec leta 2008, se je odločila tudi Švica, ki bo imela enak pridružen status kakor Norveška in Islandija, ki prav tako nista članici EU. Prav tako je za izvajanje schengenskega pravnega reda zainteresiran Lihtenštajn. Vir: MNZ

Mrak nad pravico

»V naravi duha je, da verjame, in v naravi volje, da ljubi. Kadar torej ne moreta do pravih, se moreta navezovati na napačne predmete.«

JANUŠ RASIEWICZ

Če bi ne bilo ozadje v barvah politike, bi dejal, da gre za presenečenje. A v politiki presenečenj in naključij ni, torej ima vse svojo logično podlago. Odstop oziroma predčasno prenehanje mandata ustavnega sodnika dr. Franca Grada. Logika nedvomno napeljuje na dejstvo, da je v slovenskem pravosodju nekaj hudo narobe in očitno niti največje avtoritete nimajo moči, ki bi drveči voz ustavile. Tudi minister, dr. Lovro Šturm, je tarča poniglikih kritik, ki nimajo nobene tehtne strokovne podlage, a pri ljudeh, ki so željni vročih zemljic, je to dovolj, da zahtevajo njegovo linčanje. Folklor slovenstva pač.

Pojdimo po vrsti. Slovensko pravosodje je podedovalo vse težave rajne SFRJ. Prvi Demosov minister oziroma republiški sekretar, dr. Rajko Pirnat, se je moral ukvarjati s konstituiranjem sodnega sistema glede na novo državo, naslednji ministri pa so bili ponovno iz stare naveze in jim intenzivna prenova sistema ni bil interes. Tranzicija, s katero se je opravičilo vsak spodrselj, je bila izgovor, ki danes kaže svoj pravi obraz. Kopicili so se sodni spisi, na sodiščih ni bilo nadzora o tem, kakšna je storilnost sodnikov. Dodatno breme so bile nizke plače sodnikov in verjetno, posledično, slabo sojenje, saj je domala vsak judikat romal v pritožbo, pa v ponovno sojenje in nato v pritožbeni postopek, vse do izrednih pravnih sredstev, ki so se in se še ukvarjajo z absurdnimi marginalnimi zadevami. Danes nam Evropsko sodišče za človekove pravice nalaga plačevanje kazni za nerazumne roke sojenja, kar nikakor ni v ponos slovenskemu pravosodju.

Ko natančneje pogledamo delo na

slovenskih sodiščih, nas najprej zbo-de pristop sodišča k zadevi. Že na prvi stopnji se sodniki dokaj spretno izognejo vsebini in se poglobljajo v procesni del, kar ne terja mnogo truda, odločitev pa se prenese na nekoga drugega. Ob tem je jasno, da so odvetniki prvi in glavni dobičkarji sodnih procesov, saj so se na svojih področjih usposobili tako briljantno, da vsaka odvetniška hiša cehovsko prevzema določene primere, ki jih, seveda za dober denar, izpelje v korist plačnika. Sodišča se dušijo v ogromnem številu spisov, nemalokrat zaradi neznanja sodnikov, kar povzroča dodatne obremenitve. Izjemno je upadla avtoriteta sodišč, mnogo judikatov pa si je že pridobilo sloves prave sodne farse. Nedvomno je glavni boter sodstvu slabo tožilstvo, ki posreduje obtožnice, iz katerih ni moč izluščiti vsebine, ki bi obtoženca obremenila po dejanju. Le-ta se na procesni ravni izvije iz primera, kar ponovno dokazuje nespretnost sodnikov in poslovno sposobnost odvetnikov.

Iz omenjenega izhaja, da je slovensko sodstvo resnično v globoki krizi. Ozrimo se še po nekaterih konkretnih primerih, ki so dvignili največ prahu v preteklih, denimo šestnajstih letih.

1997 – štirikratni umor v Tekačevem: obtožen je bil Kristjan Kamenik, leta 2003 zaradi pomanjkanja dokazov oproščen, nihče pa ni raziskoval s čim so se ukvarjali umorjeni Štefan Poharc, njegova žena in dve podnajemnici. Torej, o vsebini primera bore malo. S primerom sta tesno povezana še dva umora v Celju, Zlatko Žoher (umorjen v Zagrebu) in Matjaž Podmiljšak (umorjen v Ljubljani); sledi vodijo na Hrvaško, od tu dalje pa megla. Matjaž Podmiljšak je sicer bil vpleten v preprodaje avtomobilov.

Da so v Sloveniji prisotne in zelo dobro organizirane albanska, črnogorska in muslimanska mafija, ni skrivnost. Imena Veselin Jovovič – Veso (ubit 1998), Dobrivoj Šakanovič – Šakan (ubit 1996), Mišo Vujičić (ubit 2000). Tožilstvo in sodni mlini niso dosegli nobenega morilca, kot tudi o vzrokih ni kaj dosti znanega. Mo-

rilci se bojda skrivajo v tujini!?

Slovenije ni zaobšel niti politično motiviran kriminal. 7. junija 1992 je pod strelom morilca padel predsedniški kandidat Ivan Kramberger iz Negove. Do danes še ni znan motiv umora, velika verjetnost pa je, da je bil obsojen napačen človek.

Nepreklicno zija velika rana v pravosodju na popravi krivic, storjenih po 9. maju 1945, kakor tudi tistih v času komunizma, vse do leta 1991. Tu želim omeniti poboje na podlagi hitrih vojaških sodišč, izvensodne poboje, ki se kažejo v strahovitih odkritjih grobišč (teh je že blizu 500 po vsej Sloveniji), nasilju »osvobo-

diteljev« nad otroki, ženami, starci in sploh nad civilisti. Večina povzročiteljev teh krivic je že pod grudo, precej pa jih še živi in molči o svojem početju. Cinično in arogantno do zgodovinskega spomina je bilo zaslisanje Mitje Ribičiča, ki je glede na položaj, ki ga je imel v OZNA, verjetno najbolj poklican povedati bodočim rodovom, kako se je odvijala državljanska vojna. Pred kratkim viden dokumentarni film na nacionalni TV z naslovom Otroci s Petrička je pokazal na zločinsko ravnanje osvoboditeljev v Celju, kjer so se sodnim oblastem in organom pregona izmuznili domala vsi rablji. Prav tako

nobena kazen ni dosegla nikogar od tistih, ki so izvajali in ukazovali po boje na Tezmem, v Rogu, v Slovenski Bistrici itd. Vedno se sliši samo »ljudska oblast«, kar je milo rečeno laž. Tudi ljudsko oblast so opredmetile osebe z imeni in priimki in pod vsako odločbo je žig in podpis z imenom in priimkom. Torej, v zgodovinskem znanju naše mlade generacije zija vrzel, ki je posledica sprevrženosti, strahu in sramote.

Nesprejemljivo je tudi dejstvo, ki ga poznamo iz primerov na Dolenjskem in zadevajo kriminaliteto cigánov in Romov. Pod geslom človekovih pravic se je zanje zavzel celo sam nekdanji predsednik države Janez Drnovšek. In ta isti nekdanji predsednik je pomilostil Danila Kovačiča iz primera Hit – Nova Gorica, ki je bil eden redkih primerov, ki se je končal z zaporom. Farsa je v dejstvu, da se je primer vlekel trinajst let in v tem je Drnovšek našel osnovo za milost. Zanj pač sveta preproščina.

Preproščine za navadne državljane pa ni najti v primerih kriminalitete »belih ovratnikov«. Kje so obležali spisi kraj podjetij, kaj počnejo tožilstva v primerih korupcije in podkupovanj (sodni epilog dobiva le Boris Šuštar), kaj je bilo z vlomom v trezorje SKB v Ljubljani, kaj je z afero SIB in ne na koncu, kam je šel denar iz afere Rdeči križ (razplet je bil malodane cinično posmehljiv, saj za zapaha ni odšel nihče), če omenim le nekatere primere? Sprašujem se, kje je prag tolerance malega človeka, davkoplačevalca v tej državi.

Še en segment velja osvetliti, t.j. represija cestnega prometa. Povečevanje kazni na nivoju zakonodaje ne vodi v pravo smer. Rešitev je v učinkovitem kaznovanju povzročiteljev najhujših nesreč in tu je sodstvo in tožilstvo prvo poklicano.

Izhajajoč iz Herodotovih besed, da je množico nedvomno laže preslepiti kot posameznega človeka, me napeljuje na dejstvo, da imamo oblast, ki ji slepo sledimo, malodane kot ovce. Toda zdrave, trdne demokracije v Evropi funkcionirajo drugače. Ločitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno je jasna in pregledna, zato so v takih državah stvari na svojih mestih.

Zaključil bom z besedami Thomasa Jeffersona, prvega predsednika ZDA: »Nevednost je boljše kot zmotnost; bližji resnici je človek, ki ničesar ne verjame, kot tisti, ki verjame, kar je zmotno.« Je mar to rešitev?

Borut Pahor bo menda mandatar. Leto pred volitvami izkazuje neverjetno zagnanost, se preizkuša v zrcalu in zbira ekipo ministrov.

Wo Janša war, soll Ich werden

Mar ni potem čudno, če kdo pomisli, da bi potrebovali tudi ministra za mentalno higieno politikov? Ampak če začnemo pri samooklicanem kandidatu, ki nas predčasno izziva s svojo podobo, kako takšno nenavadno obnašanje sploh razložiti? Naš zastavek je, da je to nov, unikat in v danem trenutku celo nesporno zmagovit model politike, pomešan z osebnimi psihološkimi primesmi v odnosu Pahorja do mesta vladarja. Ker ga trenutno zaseda Janez Janša, je do njega razvil posebno bogato obliko transferja. Dokazov iz zadnjih treh let ne manjka, kot ni manjkalo ljubezni, partnerstva, spoštovanja, zvestobe. Demokracija je ječala od bolečin, toda kaj bi to, da sta le onadva srečna! Pahorju je uspelo, da je za sabo potegnil obsežno ideologijo SD, ki dela politiko na ta način, da ne dela politike in se ogleduje v ogledalu prihodnjega zmagovalca. To je vse, kar počne: gleda se tam nekje v prihodnosti v sebi všečni pozi. Kot vladarka. Kar je, dovolj bizarno, tudi zmagoviti recept pred zmedeno volilno bazo; dlje kot se gleda, bolj je uspešna zares. Toda zdaj je vrag vzel šalo, kar se ljubezni tiče. Pahor končno želi biti Janša in concreto. Toda za dva ni prostora. Wo Janša war, soll Ich werden. Najprej je dolgo okleval, ker se mu je ponujalo drugo vladarsko mesto – in sam se ima za izvoljenca ljudstva, kakopak, ki sme vpričo takšne velikodušne naklonjenosti množic sebi izbrati najboljše. Vse skupaj spominja na nekakšno »filozofijo pudlja«. Pahor se skriva za politiko konsenza – morebiti celo verjame vanjo –, kakršno je vodil laborist Tony Blair – prav tisti, ki so ga imenovali za Bushevega pudlja in ki je ta časten epitet v ameriškem tisku prepustil Sarkozyju. A to bilo je pred nenavadno odločitvijo te dni, da se leto pred volitvami samookliče za prihodnjega predsednika vlade. No, za začetek kandidata, ki mu ankete kažejo optimalno in obljublja gotovo izid. S tem dejanjem je prišlo do točke zlitja, ki pa nujno po-

raja odkrit konflikt: ne le da bi bil partner, bil bi ta partner. Bil bi Janša, prevzel bi to čudovito vlogo prvega med sproščenimi, predsedujočega EU ... Vlogo, ki si je tako močno želi, da si poskusno nadeva maske in preizkuša obleke že zdaj. Politika SD, ki je deklarativno eno samo koprnenje po oblasti, po vodenju in vladanju, vsebinsko pa je ni, tu ne kaže nobene tolikokrat reflektirane razpoke med predsednikom in stranko, obkraj dokazuje le svojo enako votlo izpraznjenost. Ali, povedano po Lacanu, norost, kajti ne le da norec misli, da je kralj, nor je tudi kralj, ki misli, da je kralj. Predstavljajte si torej brezumnost tistega, ki se ima za kralja, pa še ni, kajti tega si zaenkrat le neznansko želi! Tistega, ki to simbolno funkcijo jemlje zares in jo sanja vsem na oči – mar ni vsa manipulativnost politike na delu prav v tem simptomu, saj nas za kralja dela in izvoli šele narod, Drugi torej. Jemati zares socsimbolno mrežo demokracije v smislu, da smo vredni izbire zgolj mi (in ekskluzivna anticipacija prihodnjega mandatarstva več kot potrjuje to našo samozaljubljenost), pa je v osnovi nedemokratska in nenazadnje nevarna. Mesto vladarja je pač, če naj deluje, nujno prazno in arbitrarno, samooklicani mandatarji pa so najboljše pot do tiranije. Do zlorabe oblasti. Kar počne predsednik SD te dni, je prav to: avansirano zlorablja zaupanje volivcev. Zakaj vse to počne? Ker je pač zaljubljen? Ker nima in ne zmora svoje politike? Ali zaradi obojega? Kdo bi vedel. Še ena gesta, torej, ki daje slutiti, da bomo pod Pahorjem veselo še dalje dedemokratizirali Janševo strašljivo zapuščino, namesto da bi jo popravljali. Celotno navzlic svarilnemu dejstvu, da se je predsedniški ejaculatio praecox pravkar posrečil celo Lojzetu Peterletu. Ves čas je nastopal kot prihodnji kralj, a ga je ravno to spodneslo. A kaj bi s tem, nesreča se vedno dogaja drugim, ne nam, razen tega je največja tista, ki prihaja in se kaže z dobrimi nameni. Prihaja pa vedno znova.

Amerika kliče na po

Ko v filmu *V dolini smrti* priseljenc iz Salvadorja dviguje na drog narobe obrnjeno ameriško zastavo, mu vojaški veteran Hank Deerfield patriotsko razloži, da je to znak za mednarodni klic na pomoč, in nadaljuje: »To pomeni, da smo v težavah, zato nam pridite rešiti naše riti, kajti sami si jih zagotovo ne bomo uspeli.«

ALEŠ KUSTEC

Film *V dolini smrti* je sicer letos že bil predvajan na ljubljanskem mednarodnem filmskem festivalu (Liffe) v novembru, slednji je letos potekal tudi v Mariboru, a se je v decembru (od)vrtil tudi po ostalih kinodvoranah v Sloveniji. Osrednja tema filma je iraška vojna, ki pa se presenetljivo ne dogaja v Iraku, temveč v Ameriki. Film *V dolini smrti* je iraško vojno prestavil na ameriška tla. Tako že omenjeni Hank (Tommy Lee Jones) izve, da se je njegov dobro vzgojeni sin Mike (Jonathan Tucker), prav tako vojak, vrnil iz Iraka. Hank si oddahne, a kaj ko vojska fanta pogreša. Za njegovim sinom se je po prihodu iz Iraka izgubila vsaka sled in Hanku ne preostane drugega, kot da ga skuša najti sam. Najprej se odpravi na redno postajo ameriških vojakov pred in po vojni, v striptiz klub. Po dnevih neuspešnega iskanja fanta končno najdejo, a brutalno umorjenega. Hankova žena (Susan Sarandan) je povsem na tleh, saj je ostala brez obeh sinov. Tudi drugi sin je umrl kot vojak, le da je umrl v in ne po vojni. Hank je skupaj z detektivko Emily (Charlize Theron) odločen izvedeti resnico o sinovi smrti. Preko telefonskih video posnetkov svojega sina začne spoznavati temučno plat iraške vojne.

Manjvredna iraška življenja

Kaj se pravzaprav dogaja v Iraku? Ameriški vojaki potem, ko niso našli orožja za množično uničevanje, glavnega razloga za napad na Irak, sedaj tam širijo demokracijo, ki bo Iračanom prinesla vse »zahodne« vrednote, kot so mir, svoboda, človekove pravice ... Za dosogo teh vrednot je po različnih

ocenah umrlo med 100 do več kot 500 tisoč iraških civilistov. Uradno sicer zavrnjeno poročilo neodvisnih ameriških in iraških raziskovalcev je namreč že pred enim letom navedlo, da je od začetka vojne umrlo 655.000 iraških civilistov. Le-ti seveda niso bili zgolj tarča bombnih napadov muslimanskih skrajnežev, temveč so umirali tudi pod streli ameriških vojakov. Slednji namreč, ko je pod vprašanjem njihova varnost, najprej streljajo in šele nato sprašujejo. Veliko število nedolžnih civilnih žrtev je tako neizbežno, kar pa ameriški vojaški strategji opravičujejo zgolj kot postransko škodo v borbi s sovražnikom. Nasprotno pa je ameriško življenje sveto, zato je lažje iz letala odvreči bombo na stavbo, v kateri se domnevno nahajajo teroristi, četudi je v njej polno neameriških civilistov, kot tja poslati ameriške vojake. Učinkovita eksplozija zagotovo ubije teroriste (tudi civiliste) in privarčuje ameriška življenja. To je ameriška logika: morda učinkovita, vsekakor pa nehumana. Vedno je potrebno najprej zavarovati ameriška življenja, iraška pridejo na vrsto šele kasneje, mnogo kasneje. Tako kot v filmu, ko ameriški vojak, ker mu ukaz nare-

čani vzljubijo in sprejmejo tako imenovano »demokracijo«, ki njihova življenja že v startu smatra za manjvredna? A žal si ameriški predsednik tega vprašanja še ni postavil, kaj šele, da bi na nje-

je le malo govora.

Vojna in zlo

Uboj človeka smatramo za dejanje zla, saj je naše in nasploh človeško življenje sveto. Nedotakljivost človeškega življenja je eden izmed temeljev vsake etike. Nasprotno pa je v vojni zaželeno premagati nasprotnika, če je potrebno, tudi z ubojem, saj bo v nasprotnem primeru slednji pokončal tebe. Vsaka vojna se tako spogleduje z zlom, saj človeku daje dovoljenje za ubijanje. Seveda mu ne daje dovoljenja za ubijanje civilistov, temveč zgolj nasprotnih vojakov. Četudi pa je človek na ravni uma morda še sposoben razlikovati med do-

Resnični cilji te vojne se skrivajo v sebičnih naftnih interesih ZDA, ki pa vojaka ne more oprati krivde po uboju nasprotnega vojaka – sočloveka.

kuje, da iz varnostnih razlogov ne sme ustaviti vozila, zavedno pozvozi nič slutečega iraškega otroka, ki se igra na cesti. Kako naj Ira-

ga odgovoril. Tudi Američani, ki so proti vojni, ji nasprotujejo zaradi žrtev med ameriški vojniki ter finančnih stroškov, o iraških žrtvah

moč

Aleš Kustec

voljenim (nasprotni vojak) in prepovedanim ubojem (civilist), je za njegovo bit tudi vojak zgolj človek, oblečen v vojaško uniformo. Zato se v vojaku z vsakim ubojem povečuje moč zla. To je tudi eden izmed razlogov, zakaj so vojaški veterani velikokrat psihično potrjeni in se težko vklopijo nazaj v družbo. Ubijali so sicer z dovoljenjem, a črni madež v biti je težko izprati. Moč zla je še toliko večja, ko gre za vojne, ki niso bojevane iz »pravičnih« razlogov, kot je npr. obramba svoje domovine. S tega vidika je problematična tudi iraška vojna, saj nima nobenega plemenitega cilja, ki bi se zoperstavil samemu zlu vojne. Resnični cilji te vojne se namreč skrivajo v sebičnih naftnih interesih ZDA, ki pa vojaka ne more oprati krivde po uboju nasprotnega vojaka – sočloveka. Zato moč zla v njih narašča in nekateri ameriški vojaki v Iraku so to več kot očitno potrdili. V zaporu Abu Graib so se poniževalno izživljali nad iraškimi zaporniki. V Hadithi so iz maščevanja, ker je podstavljena bomba ubila njihovega kolega, pomorili 24 iraških civilistov. Steven Green je s sovojaki večkrat posilil iraško štirinajstletnico in pomoril njeno družino. Tudi filmski Hank preko pridobljenih posnetkov spoznava svojega sina v novi, temni luči. Nekdaj dober fant, po imenu Mike, postane v Iraku »Doc«, tako ga namreč kličejo sovojaki, ker ranjene iraške ujetnike večkrat zapovrstjo sprašuje: »Ali te boli?«, potem ko jih v rane zbada s prstom. Ko nato najdejo sežgano in razkosano »Docovo« truplo, je več kot očitno, da se je vojna in z njo zlo preselilo tudi v Ameriko. Iz Iraka se namreč niso vrnili pridni ameriški sinovi, temveč ameriški vojaki, obteženi z zlom, ki je v njih zraslo v sami vojni, zato še toliko težje opustijo pridobljene navade, vključno z ubijanjem. Nauk filma: z vojno (beri zlom) se ni dobro igrati. Tako se izkaže, da ni nevešč Salvador, ki obeša narobe obrnjeno ameriško zastavo, temveč Hank, ki se, v nasprotju s preostalim svetom, še ne zaveda, da Amerika resnično potrebuje (mednarodno) pomoč.

Nekako se ve, kateri so veliki narodi. O tem najbolj zgovorno priča njihova moč nad drugimi. Nekateri narodi se jim uklanjajo, spet drugi kljubujejo, ker bi ravno tako radi bili veliki. Za nas, Slovence, praviloma velja, da se nočemo nikomur zameriti.

Mali in veliki narodi

Med velike prav gotovo spadajo Američani, pa čeprav je njihova zgodovina naroda dokaj kratka v primerjavi z drugimi. Na to je spomnil tudi iranski predsednik in se pohvalil z večjo starostjo iranske oziroma perzijske civilizacije. A ameriški aduti se skrivajo drugje. ZDA imajo predvsem velikansko politično, gospodarsko in vojaško (pre)moč. Stalno članstvo v Varnostnem svetu Združenih narodov jim omogoča uporabo veta. Do sedaj so to možnost izkoristili 82-krat. Sicer velikokrat, a jih je pri tem prehitela nekdanja Sovjetska zveza (119). Njena naslednica Rusija, za časa hladne vojne druga velika sila, se ponovno prebuja. Pod Putinom Rusi ponovno postajajo veliki narod, ki se ga v svetu upošteva. Še pred leti temu ni bilo tako. Ostale članice Varnostnega sveta: Velika Britanija, Francija in Kitajska niti skupaj ne dosegajo tolikšnega števila vetov (56). Nasploh imajo države s pravico do veta ogromno politično moč, saj, z malo pretiravanja, odločajo o usodi celotnega sveta. To jim dobesedno omogoča tudi njihov jedrski arzenal. Politična in gospodarska moč gresta z roko v roki. Tako že omenjeni brez Kitajske in s Kanado, Nemčijo, Italijo in Japonsko tvorijo gospodarsko elito sveta – G8. Teh osem držav ustvari več kot 60 % svetovnega BDP-ja, pa čeprav predstavljajo zgolj slabih 15 % svetovnega prebivalstva. Nekateri narodi se imajo še danes za velike, pa čeprav so njihovi največji dnevi že za njimi. Španci so npr. nekoč vladali skoraj celotni Ameriki. Ker je v španskem narodu ostala ta veličina, se jih praviloma še danes upošteva. Tudi veliki Bush je iskal podporo za napad na Irak pri španskem vodstvu. Tudi Turčija je bila v času Otomanskega cesarstva velika sila in je ogrožala celo Evropo. Turki se imajo še danes za veliki narod. Kljub negodovanju Američanov nadaljujejo z vdori svoje vojske na območje severnega Iraka, da bi tam obračunali z upornimi Kurdi. Veliki narodi oziroma tisti, ki se za to imajo, si upajo več kot ostali. Za veliki narod se imajo presenetljivo tudi Srbi, pa čeprav so po številu majhni. Skupaj z diasporo jih je zgolj okoli 9 milijonov. Vedno so hoteli biti večji od tega, kar so jim priznavali dru-

gi. To podcenjevanje Srbije se je Evropi že večkrat maščevalo. Ne pozabimo, da so I. svetovno vojno posredno zakuhali prav Srbi, saj je bil atentator na avstro-ogrškega prestolonaslednika Franca Ferdinanda prav bosanski Srb. Srbske sanje o velikem narodu in Srbiji se počasi razblinjajo. Po Srbski krajini, Črni gori izgublajo zdaj še Kosovo. Zanje mora biti to spoznanje, da le niso tako veliki, skrajno boleče. Ta bolečina zna biti pri Srbi nevarna, saj lahko, tako kot v preteklosti, ponovno rezultira v vojni. Ne glede na težek gospodarski položaj pa Srbi ne popuščajo niti obljubam o hitrejšemu približevanju v EU. Ni kaj, zelo kljubovalen je tale srbski narod. Slovenci smo drugačen narod. Neradi kljubujemo, še posebej ne ta velikim. Ker sami sebe ne doživljamo kot velikega naroda, si pa to želimo, vneto iščemo priznanje drugih in se jim zato nočemo zameriti. Raje kot da se izpostavljam, pridno delamo. Naša pridnost in delavnost sta se nam sicer velikokrat obrestovali. Gospodarsko nam gre kar dobro, v primerjavi s Srbi odlično. Zaradi naše marljivosti in poslušnosti nas Evropa velikokrat daje za zgled. Sedaj nam bo prepustila predsedovanje Evropski uniji. Smo s tem končno dobili priznanje, da smo veliki, konec koncev bomo predsedovali velikim? No, sami se še vedno nimamo za velike. Tako se je naš zunanji minister, mislim da ravno Srbom, že vnaprej opravičeval za naša prihodnja stališča, ki bodo mogoče bolj evropska, saj se bomo morali z vsemi članci najprej posvetovati. Svojega stališča tako kot do sedaj seveda ne bomo imeli, saj je bolj varno poslušati velike in se jim ne zameriti. Imeli pa smo predsednika, ki pa vendarle ni rad poslušal, tudi velikih ne. Mislim na Drnovška in njegove mednarodne iniciative. Kaj si veliki mislijo o takšni Sloveniji, je zgovorno pokazala ameriška zunanja ministrica, ko je Drnovšku napisala pismo v dokaj surovem tonu, v katerem je po pričevanju Toma Križnarja dejala nekako takole: »Kdo pa ste vi Slovenci, da se boste vmešavali!« To jasno priča o tem, da nas veliki nikoli ne bodo imeli za sebi enake. Če si res želimo biti veliki, nam ne preostane nič drugega, kot da se sami začnemo tako obnašati.

Papež in Adžubaj

DR. SAMIR OSMANČEVIČ

(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

Ko človek po dveh desetletjih kontroliranega in deloma samocenzuriranega pesimizma končno doseže status poročevalca iz mrtvega doma, takrat mu je dopuščeno - to mu je, glede na naslov kolumne, celo temeljna naloga -, da iz meseca v mesec drugim, kontinuirano in brez zadržkov, kvari razpoloženje, pa čeprav tudi tako, da jih spravlja ob živce s svojo nerazumljivostjo. Tako torej niti temu predbožičnemu razpoloženju ne more ostati prihranjena reportaža iz cesarstva indignacije do tega sveta, ki z vsakim pokasiranim evrom znova in znova izdaja prav tistega, čigar rojstvo menda slavi in od kogar menda pričakuje rešitev. A ugovor, ki trdi, da je božič degradiran z nevrotičnim konzumističnim terorjem, tem masivnim odzivom na kapitalistične orfeje, je medtem že tudi odrasel v demagogijo: kljub očitni transparentnosti tistega, kar in v čigar imenu se dogaja od prvega do petindvajsetega (slivestrovo in trije kralji so le popotresni sunki, ki nakazujejo umirjanje tal) vsakega dvanajstega meseca v letu. Avstrijska nacionalna televizija ORF tudi letos vsak dan objavlja informacije o uspehih in rekordih od "prejšnje sobote" ter o resnih prognozah za naslednjo soboto. Približno v prav takem statističnem tonu, v kakršnem se pred božičnimi prazniki prebirajo imena lanskih mrtvih (ponavadi alkoholiziranih) voznikov in njihovih sopotnikov. Kič je vsesplošen in zato neopazen, na radijskih postajah se vrtijo ameriške božične popevke iz petdesetih, enajsta božja zapoved Boga, ki se je zadnjič zares pojavil pred dva tisoč in sedmimi leti, pa se glasi: Kupuj!

Toda, kot rečeno, arhaična žalostinka za nekimi boljšimi časi, ko se je vedelo samo za prvih deset od Boga avtoriziranih zapovedi, ni tema te zabeležke. Rade volje prepuščam to banalno Kritik der weinachtlichen Vernunft tukajšnjim univerzitetnim gurujem, ki dobro poznajo svojo odvisnost od kupne moči prebivalstva in indeksa industrijske razvitosti ter zato v lokalnih časopisih poziva-

jo le na minimum dostojanstva in solidarnosti s siromašnimi in nesrečnimi. Ontopsihični stres, ki ga 'zahodno ljudstvo' preživlja vsako leto, je le vrh ledene gore, za katero je zahodna razsvetljenska tradicija vztrajno verjela, da se je že zdavnaj stalila: spregra politične in ekonomske moči na eni ter cerkve na drugi strani. Če učbeniki zgodovine pričajo o večstoletnih srednjeveških trenjih in spopadih med klerom in aristokracijo, o dirki med Vatikanom in 'posvetnimi' (toda, kot se razume samo po sebi, vendarle globoko religioznimi) vladarji za politično prevlado v takratni krščanski Evropi, potem - če stojimo v decembru pred katerim koli od evropskih nakupovalnih centrov - lahko danes brez pretiranega vznemirjenja ugotovimo, da je ta proces definitivno zaključen, da sta se kapital in oltar z roko v roki udobno namestila znotraj demokratskih iluzij, ki kot take, torej zaradi narave demokracije same, tudi njima dajejo pravico biti tisto, kar sta. (Resnici na ljubo velja tukaj omeniti zanimivo dejstvo, da to schmittovsko politiziranje teologije ni značilno le za liberalno demokracijo zahodnega tipa; paradoksalno funkcionira tudi tam, kjer bi se dalo govoriti o skorajda srednjeveški premoči klera nad političnimi instancami, kot v nekem delu islamskega sveta, ki sebe na primer še vedno imenuje kalifat.) Religija in kapital: za razliko od njunih kritikov sta ti instanci pravočasno dojeli pomen kontinuirane in planirane "nujne lažne zavesti", produkcije iluzij, celo tistih demokratskih.

Survival

Ker zdaj vemo, da ni nič pomagalo. Niti voltairovska zasmehovanja biblijskega, še posebej starozaveznega samomitologiziranja, niti deizem - bog je tvorec sveta, a se je umaknil iz njegove zgodovine - kot edino možno popuščanje, ki so si ga misle-

ci razsvetljenstva lahko privoščili napram oficialnih religij. Prav nič niso pomagala niti idealistična sekulariziranja religijskih predstav o absolutu. Ni pomagal niti Feuerbach (razen da se je zmotil glede geografije in proletarskega fitnessa, je, prepričan, da je s Feuerbachom kritika religije v bistvu končana, Marx napravil svojo drugo katastrofalno napako) niti Straussov Das Leben Jesu niti Kierkegaard. Ni pomagal

niti Bakunin. Pa celo niti sam Nietzsche. Pa celo niti neskončno verificirajoči in falsificirajoči popperovski znanstveni obrat, ki je iz resnice kot strasti napravil golo zaposlitev in socialno zavarovanje. Skupaj z bogom shlastičnih traktatov in olimpskimi zaščitniki svetovnih borz sta 19. in 20. stoletje preživeli huntingtonovski imperializem, ki samega sebe samozaljubljeno imenuje (in cinično interpretira!) kot

univerzalizem ("What is universalism to the west, is imperialism to the rest."). Niti Auschwitz ni bil zadosten povod za spremembo, čeprav bi bila v tem kontekstu skrajno zanimiva nostalgična božična pisma nemških vojakov s stalingrajske fronte.

Razsvetljenstvo torej ni bilo izigrano tako, kot se v zgodovini pogosto lahko izpustijo nenadne priložnosti. Zavestno je bilo dotolčeno od svojih nasprotnikov, ki so se - rekel bi, da deloma prav zaradi tega - tako večje združili. Ustvarili so dve skrajno pomembni iluziji. Najprej iluzijo, da je liberalnodemokratsko-kapitalistična ureditev zadnja in

Ko se torej odločamo za papeža ali Adžubaja, za ajatolaha ali iransko nafto, se pravzaprav ne odločamo pro et contra, ampak - kakšna diabolična dialektika! - pravzaprav za eno in isto. Pravim 'pravzaprav', ker nekaj malega razlike zaznava celo papež, ki zagotovo nikdar ni mogel pomisliti, da se bo Malraux dokopal do tega prizora in nam ga posredoval - seveda ob naši globoki hvaležnosti.

najboljša ter da je zgodovina sama dokazala, da je nesmiselno misliti alternative, celo če večina misli le v kategorijah povprečnih potrošniških košaric. (To pa je, priznali boste, vseeno še mnogo

bolje od življenja, ki ga živijo afriški begunci, ki jih je naplavilo na španske in italijanske plantaže, o katerih vas bom informiral v katerem od naslednjih tekstov.) Ali od volitev, ki nudijo le navidezne alternative. Druga iluzija deloma temelji na tisti prvi: navkljub razsvetljenstvu, Feuerbachu in Maxu Stirnerju, je cerkev nepremagljiva; ljudje želijo verovati, torej bog obstaja. Kot pojem, ki presega institucionalne monoteistične forme religijske kontrole nad človeškimi dušami - jaz pa pojem cerkve dojemam prav v tem preseganju, torej neodvisno od tega, ali govorimo o krščanstvu, islamu, hinduizmu ... -, je cerkev že stoletja očitno esencialni faktor v neprofani politični kombinatoriki.

American ali Vatikan?

Na teh temeljih sta bila kreirana dva postulata, ki se post- in predmodernim konzumentom plasirata vsako jutro z odprtjem borze v New Yorku in s cerkvenimi zvonovi, ki kličejo k jutranji molitvi. Prvi je "recimo-dane-obstaja-boljša-družba", drugi "recimo-da-bog-obstaja". S tem minimalnim konsenzom večine so povsem zadovoljni in Washington in Vatikan in Meka in Moskva, še posebno, ker je izguba prvega konsenza obratno sorazmerna porastu drugega. Že po svojem materialnem statusu - T. W. Adorno bi rekel: "Povejte mi, kateri avto vozite, in povedal vam bom, o čem se pogovarjate, ko se vozite v njem!" - pozna človeški posameznik 21. stoletja eno samo alternativo, ki - videli boste, zakaj - pravzaprav niti ni nobena alternativa: American ali Vatikan. Situacija pa postane mnogo jasnejša, če razširimo naslov znanega Webrovega dela v Religijska etika in duh kapitaliz-

ma. V tem smislu vas ne želim prikrajšati za neko lepo ilustracijo form, v katerih se do neprepoznavnosti amalgamirata vera in politična/ekonomska moč, prevzemam pa jo iz nekega eseja avstrijskega filozofa Rudolfa Burgerja: Majhna anekdota, ki jo je nekoč povedal André Malraux na tedanjo duhovno konstelacijo, jo osvetljuje s karakteristično lučjo in ji daje ironičen prizvok. V začetku šestdesetih je, pravi Malraux, papež Janez XXI. sprejel na zasebno avdienco Hruščovovega zeta in glavnega urednika Izvestij Adžubaja. Med dolgim razgovorom o situaciji in prihodnosti sveta, pri katerem, razumljivo, eden drugega nikakor nista mogla prepričati, a sta se vendarle o marsičem strinjala, sta namreč in papež in komunist postala drug drugemu zelo simpatična. Pa je Janez ob slovesu rekel Adžubaju (ne ravno brez blagoslova): »Edino, po čemer se razlikujeva, so najini nazori. Priznajte, da je to zelo malo!«

Razen da bi se lahko z vso pravico vprašali, s kakšnimi prisrčnimi blagoslovi bi se zaključevali šele razgovori med papežem in Billom Gatesom, mi preostane le, da opozorim na tisto, čemur je ta tekst pravzaprav posvečen, na "priznajte, da je to zelo malo". Ko se torej odločamo za papeža ali Adžubaja, za ajatolaha ali iransko nafto, se pravzaprav ne odločamo pro et contra, ampak - kakšna diabolična dialektika! - pravzaprav za eno in isto. Pravim 'pravzaprav', ker nekaj malega razlike zaznava celo papež, ki zagotovo nikdar ni mogel pomisliti, da se bo Malraux dokopal do tega prizora in nam ga posredoval - seveda ob naši globoki hvaležnosti.

Če bi bil dovolj neolikan, bi končal to božično poslanico iz mrtvega doma z nekaj Nietzschejevimi citati, a se bom tokrat vzdržal. (Čeprav bi bilo zelo težko reči, da bi glasovanje za Nietzscheja bilo glasovanje proti papežu ali Adžubaju.) Vzdržal se bom, čeprav sem tako rekoč po službeni dolžnosti pozvan, da pokvarim vaš konzumistični elan in vaše molitve, naslovljene na skrite bogove sodobnega sveta. A priznajte, ob blagoslovu, da je to zelo malo!

Vladimir Rukavina: menedž

Vladimir Gogo Rukavina je eden najbolj sposobnih kulturnih menedžerjev v Sloveniji. Kandidaturo za kulturno prestolnico Evrope 2012 vidi kot veliko priložnost za Maribor in ostala pristopna mesta. Njegov pogled na uspeh projekta je povezan tudi z vlaganjem, zato ne razume špekulacij, po katerih naj bi v Mariboru zmanjšali sredstva za kulturo.

MATJAŽ GERM

Prihajam iz Katedre, verjetno poznate ta časopis še iz nekih drugih časov?

Seveda ga poznam, tudi pisal sem v njem (smeh).

A tako, neverjetno, srečujem zelo malo mariborskih dostojanstvenikov, ki niso sodelovali s Katedro (smeh)?

Jasno, to je bil projekt mariborskih študentov.

Predlagam, da se posvetiva pogovoru. Začenjam z najbolj predvidljivim vprašanjem. V širši javnosti ste najbolj znani kot vodja festivala Lent. Kaj piše zgodbo o uspehu tega festivala, ki se uvršča med 50 največjih tovrstnih prireditev v Evropi in ga odlikuje tudi to, da je dejansko sposoben sam preživeti tudi finančno?

Največja zmaga festivala Lent je, da smo kljub številnim preprekam, ki jih v tem našem ljubem Mariboru ni bilo malo, uspeli festival sploh začeti in ga postaviti na noge. V samem začetku, na idejni ravni, si je težko pridobiti zaupanje ali sredstva, včasih ti začno ljudje zaupate šele potem, ko je že prepozno ali ko njihove pomoči več niti ne potrebuješ. V osnovi gre za vizijo, ki smo jo s sodelavci razvijali že v študentskih časih. Dolga leta sem bil predsednik KUD Študent, kar nekaj današnjih sodelavcev v Narodnem domu je prav tako ustvarjalo v tem študentskem društvu. Tista brezskrbna študentska leta smo skupaj prepotovali po svetu, se srečevali s številnimi ljudmi in kulturami, ko pa smo počasi zaključili študij, je zato zmanjkalo časa, zato smo se odločili svet povabiti k nam (smeh). Tako je nastal Folkart, ki smo ga organizirali amatersko, kasneje, ko se nas je nekaj profesionaliziralo v kulturi, je nastal festival Lent, za katerega smo že na začetku vedeli, da mora biti največji, nikoli nisem verjel v male korake. Narodni dom je bil ustanovljen za organizacijo kulturnih prireditev, vendar za to dejansko ni bilo dovolj

denarja, zato je bilo potrebno sredstva nekje pridobiti. Povečati obiske zaprtih dvoran je bilo težko, sploh v tistem času po osamosvojitvi, ko je Maribor doživel hudo gospodarsko krizo. Ljudje pa so se sprehajali ob Dravi, po Lentu, razmišljali smo torej po logiki, če ne pride Mohamed h gori, pa spravimo goro k Mohamedu. Tako je nastal festival Lent. Danes ko pogledamo nazaj na prve izvedbe, se seveda samo nasmejemo, ampak mislim, da smo v tistem trenutku vseeno opravili kvalitetno delo. Ljudem smo prinesli kulturo bliže, spoznali so, da to ni neka moreča stvar, kjer je potrebno sedeti tiho v prvi vrsti s kravato, ampak da je kultura za-

Verjamem, da bi bila potrditev za Južno železnico, Maistrovimi in Slomškovimi potezami največji dogodek za Maribor, če ga bomo seveda znali izkoristiti.

bavna in prijetna. Recept je za vsakega nekaj, ampak brez kiča. To nam je uspelo in še danes trdim, da Lent še ni sprejel ničesar kičastega. Festival so Mariborčani hitro vzeli za svojega, počasi ga začenja za svojega jemati tudi Slovenija, čakamo, da ga za svojega vzamejo še oblastniki (smeh).

Kako pripraviti festival za širšo javnost, ki bo zadovoljil apetite kulturnih petičnežev, obenem pa ga bodo z veseljem obiskovali pravzaprav vsi? Se vam zdi, da vam je uspelo prav to? Natančnega recepta verjetno ni (smeh)?

No, ljudje, s katerimi pripravljamo ta festival, so seveda strokovnjaki, to je eden pogojev za uspešno sestavo programa. Res smo lahko ponosni na to, da nismo »spustili« nič kiča, na našem odru so bili tudi Avseniki, ki morda glede na žanr ne bi ravno sodili v naš program, toda njihova kvaliteta je bila dejansko na nivo-

ju, poleg tega so bili slovenski izvozniki. Nikoli pa se nismo ozirali po »lahkih« pevcih s slovenske ali sosednjih glasbenih scen, čeprav bi lahko prodali ogromno kart, toda zdelo se nam je, da se da denar zaslužiti tudi drugače. V povezavi s programom festivala Lent pa bi rad izpostavil še edukativni moment, pomemben predvsem za mladino. Marsikdo je na festivalu Lent prvič od blizu naletel na kakšno glasbeno ali umetniško zvrst in jo imel priložnost spoznati. Dejstvo je, da danes večina mladih sedi pred MTV-jem, tudi komercialne radijske postaje jih bombardirajo z isto glasbo, tako da se morda niti ne zavedajo, da obstaja še kaj drugega. Festival Lent je tukaj prav gotovo odigral neko vlogo in mladim ponudil

širše vsebine. Prepričani smo, da se je marsikdo prav zaradi Lenta začel zanimati za kakšno zvrst ali se vsaj zavedati kulturne širine.

Ste direktor Narodnega doma, letos potrjeni za nov 5-letni mandat, na 15 let podlage, bi lahko rekli (smeh). Kako ocenjujete razvoj Narodnega doma glede na njegov osnovni namen? Kakšen je trenutni stadij razvoja institucije in kam segajo vaše ambicije?

Kulturno prireditveni center Narodni dom Maribor je drugi največji kulturni center v Sloveniji. Ustanovljen je bil kot koordinator kulturnih dejavnosti v Mariboru. Ponudbo koncertne poslovalnice, ki je bila, mimogrede, najstarejša v Jugoslaviji, smo iz nekaj 10 koncertov razširili na skoraj 1000 prireditev na leto. Premoremo tri glavne festivale, prvi je seveda festival Lent, ki ga sestavljajo festival Ana Desetnica, ki ga prireja-

mo skupaj z ljubljanskimi kolegi. Danes je že skoraj pozabljeno, da je Ana Desetnica nastala v Mariboru. Boruta Osojnika iz gledališča Ane Monro smo najeli za realizacijo te prireditve, ki se je kasneje imenovala tudi Festival dveh mest. Drugi sestavni del festivala Lent je najstarejši Folkart, tretji pa Jazz Lent. Naš drugi veliki festival je Glasbeni september, ki se je letos pod tem imenom iztekel, drugo leto prihaja pod vodstvom Richarda Tognettija (avstralski violinist in vodja avstralskega komornega orkestra – op. novinarja) Festival Maribor, ki bo, in to si upam trdit, ena najpomembnejših tovrstnih prireditev v Evropi. No, potem pa je tukaj seveda še festival Izzven, pod vodstvom Davida Brauna. Vsega skupaj torej zmoremo okrog 1000 prireditev letno, kar nas uvršča takoj za Cankarjev dom. Projekti so nastavljeni tudi za prihodnost na dokaj visokem nivoju, seveda bi k razvoju pripomogel tudi nek okvir, ki bi ga prinesla potrditev Maribora kot kulturne prestolnice 2012. Pomembno je omeniti tudi, da se sami oskrbimo s 65 odstotki proračuna,

fotografije: Nika Klampafer

er, kateremu je kultura hobi

česar ne dosega noben javni zavod v Sloveniji.

Počasi se približujeva srčici uspeha vaših projektov. Vsaj v slovenskem merilu veljate za zelo uspešnega kulturnega menedžerja. Kako poiskati neko zrelo razmerje med kulturo in ekonomijo? Ta dva pojma se vsaj v nekem grobem razumevanju skoraj izključujeta. Kakšen je vaš pogled na ta odnos?

Tega te ne nauči nobena šola, gre za nekakšen »filing«, kot pri vseh podobnih stvareh. Vsaka šola ti postreže nekaj bistvenih aksiomov, vse ostalo pa so zgolj podatki. V našem timu je dovolj ljudi, ki jim umetnost ogromno pomeni, ne bi si upal izpostaviti le sebe, obkroža me izredna skupi-

na ljudi, s katerimi smo še danes preprosto prijatelji in gremo v petek skupaj tudi kaj spiti (smeh). Gre za vizijo, ki ji je treba slediti. Kultura je moj hobi, ni lepšega občutka na svetu, kot če imaš službo, v kateri opravljaš svoj hobi. Moj prijatelj Jim Austin iz houstonskega festivala je nekoč dodal še: »... in si za to tudi dobro plačan.« No, v Sloveniji tega ni, morda pa kdaj vendarle bo (smeh).

Gledate na kulturni menedžment kot na ekonomijo, ki se je kakovostno prilagodila vsebini, ki jo obdeluje, ali na umetnost in kulturo, ki prepoznava tudi ekonomsko komponento in jo poskuša vgraditi v svoj kontekst?

Ta stvar je komplementarna. Specializacijo sem opravljal v ZDA in Američani so me naučili par spretnosti, ki so zelo pomembne. »Skills«, spretnosti so v mojem poslu ključne in Američani te stvari obvladajo, v Evropo pa to vedenje šele počasi prodira. Seveda pa imamo Evropejci precej bolj izrazito kulturno komponento, v ZDA festival nima kulturnega predznaka, pri njih je festival vse, od festivala buč do festivala čebule (smeh). Toda iz vsega uspevajo delati krasen biznis. En praktičen primer so recimo festivalske majice, na festivalu, ki ga obišče 20.000 ljudi v ZDA bodo zanesljivo prodali vsaj 15.000 majic. Pri nas tega ni, vem, da smo se včasih trudili na Lentu in smo prodali bore malo. Odgovor je torej neka mešanica obojega, lju-

bezen do kulture in spretnosti, povezane z ustvarjanjem dobrega posla iz dobre vsebine.

Maribor bo očitno kulturna prestolnica Evrope leta 2012. Bili ste član žirije, ki je izbirala slovenskega kandidata. Kaj je kandidaturo Maribora s še 5 drugimi mesti naredilo najboljšo? Kje je dobila največ točk?

Maribor je imel predvsem neprimereno večjo željo kot ostali. Ljubljana je

Razumljivo je, da glede na to, da ste bili član strokovne komisije, niste sodelovali pri pripravi mariborskega programa, kot direktor Narodnega doma pa verjetno vseeno razmišljate o realizaciji programa?

Ne vem, povabil me ni še nihče.

Torej ne boste sodelovali?

Ne, seveda bomo svoje programe imeli. Ozirajoč se na to, kako so stvari urejene drugod, ima Narodni dom,

Potrebno je nakazati in pokazati, da smo projekt vzeli resno in usmerili vse sile v njegovo izvedbo. Tega prav gotovo ne bo mogoče z zmanjševanjem sredstev, kot se trenutno špekulira med mariborskimi oblastniki.

denimo verjela, da je njihova zmaga samoumevna, zato so projekt pripravili površno in slabo. Maribor z ostalimi petimi mesti iz vzhodne kohezijske regije si je »zmago« nenazadnje tudi bolj zaslužil, ker je v nerazviti regiji, ki lahko tudi črpa mnogo več sredstev kot razvite regije. Pravzaprav morebitna potrditev Maribora kot kulturne prestolnice Evrope pomeni za Slovenijo kar nekakšen »New Deal«. Verjamem, da bi bila potrditev za Južno železnico, Maistrovimi in Slomškoviimi potezami največji dogodek za Maribor, če ga bomo seveda znali izkoristiti. Maribor je tudi brez drugih pogledov dejansko imel najboljšo kandidaturo, seveda so bili v komisiji prisotni oboji, ampak o tem ne bi govoril, naj ostane za tistimi štirimi zidovi.

kot sem že omenil, projekte dobro in kvalitetno nastavljene. Tako da bomo seveda sodelovali v širšem kontekstu. Trenutno še ni jasno, kako bo izgledalo telo, ki se bo ukvarjalo z realizacijo programa kulturne prestolnice, zato sem opomnil, da še ne vem, ker me še nihče ni povabil. Najprej bo seveda potreben nek političen konsenz, sem pa mnenja, da se mora politika takoj po formiranju tega telesa umakniti strokovnjakom, ki bodo neobremenjeno opravili svoje delo.

Torej, če pojasniva. Ali je Narodni dom kot kulturna institucija sodeloval pri pripravi programa, seveda če izvezamo vas?

Da, to pa seveda, sodelovali so posa-

mezni strokovnjaki. Jaz osebno sem se pač distanciral takoj, ko sem sprejel ponujeno vlogo v strokovni komisiji. Seveda pa moram poudariti, da sem tudi sam prej sodeloval v raznih debatah in diskusijah. Potrebno je vedeti, da nekaterih točk programa, kot je na primer izobraževanje, sploh ne bi bilo mogoče sestaviti brez nekaterih mojih sodelavcev, denimo Brigitte Pavlič, ki je vodja naše koncertne poslovalnice.

Župan Franc Kangler je nekoč dejal, da pričakuje v Mariboru pravo eksplozijo kulture. Se vam zdi ta izjava nekoliko nespretna? Kakšno je vaše stališče? Je mogoče vendarle bolj dati prednost vsebini kot pa količini, masi, ali eksploziji v tem kontekstu?

Jasno, tega si ne predstavljam kot nek »show up«. Ocenjujem, da je bistvena pomena, kaj bomo od naziva kulturna prestolnica pridobili, torej, kaj bo po letu 2012 ostalo. Ali bomo imeli novo koncertno dvorano ali bomo imeli obnovljen Lent ali bomo imeli novo Moderno galerijo? Ali bo v Mariboru umeščena Evropska orkestrska akademija in, nenazadnje, ali bomo imeli publiko, ki bo vse te prireditve in prostore obiskovala? Eksplozija v smislu povabiti maso umetnikov in organizirati številne prireditve samo zato, ker pač imaš v tem trenutku za to sredstva, je seveda nesmisel. Potrebno je med drugim vzpostaviti uspešno mreženje med mesti, povezanimi v kandidaturu, da je torej koncert, ki je bil prejšnji dan v Mariboru, naslednji dan v Slovenj Gradcu ali Novem mestu. Bistvo je torej skrito v tem, kar bo ostalo. Seveda pa bo v tem času ogromno velikih umetniških imen, sijajnih koncertov in prireditev, nujno pa je, da je vse zajeto v koncept. Slabo bi bilo, če bi bila zadeva zgolj nekakšen spisak želja naključnih odločevalcev, takšno razmišljanje je neprimerno.

Uspeh realizacije programa kulturne prestolnice bo torej viden šele leta 2014 (smeh), torej v prihodnosti?

Da, na nek način, čeprav bi se moral uspeh videti že prej. Že leta 2008, če smo že zamudili leto 2007. Potrebno je nakazati in pokazati, da smo projekt vzeli resno in usmerili vse sile v njegovo izvedbo. Tega prav gotovo ne bo mogoče z zmanjševanjem sredstev, kot se trenutno špekulira med mariborskimi oblastniki. Sredstva za kulturo je potrebno povečati, potrebno je vlagati v obnovo objek-

tov, poleg tega je nujno tudi promovirati projekt Maribor, kulturna prestolnica 2012, ki mora postopoma rasti. Nujno je, da se s svojimi vizijami pojavimo na raznih kulturnih sejmih, da smo prisotni recimo na olimpijskih igrah v Pekingu, da svet spozna, da smo se dela lotili resno in se na nek način umestimo na zemljevid. Pogledajte, recimo Dunaj, Budimpešta, Zagreb, Ljubljana, manjka še ena točka, en center, ali bomo to postali mi ali Gradec. Pametno bi bilo razmišljati tudi širše, zakaj ne bi bila cesta Maribor–Zagreb zgrajena kakšno leto prej. Na Zagreb slovenska kulturna produkcija vedno poablja, gre za polmilijonski trg, ki se ga da nasloviti. Potrebujemo Lent brez prometa z novo, prelepo ploščadjo, Drava mora zaživeti. Razmišljanje, da je pomembno samo leto 2012, je zmotno, ogromno je potrebno opraviti že veliko prej. Zdaj zanesljivo ni pravi čas za varčevanje. Že leta 2010 mora biti jasno nakazano, kar bo potem delovalo leta 2014. Sem pa prepričan, da lahko kot kulturna prestolnica iztržimo več, kot je to uspelo Gradcu.

Umakniva se za konec še malo iz kulture v politiko. Kot kulturni delavec in direktor javnega zavoda se seveda politično ne opredeljujete. So vas kot uglednega in vplivnega Mariborčana vseeno kdaj snubili?

Da, snubijo me pravzaprav pred vsakimi volitvami (smeh). Očitno nekateri menijo, da bi bil lahko prepoznaven, da bi bil lahko nekakšen »kanonfuter« za kakšno stranko. Sam vedno znova poudarjam, da me politika ne zanima, zaenkrat be-

Pomembno je omeniti tudi, da se sami oskrbimo s 65 odstotki proračuna, česar ne dosega noben javni zavod v Sloveniji.

sede še nisem požrl. S politiki seveda sodelujem, ker je to sestavni del mojega dela. Verjamem, da ima vsak svojo vizijo, svoj pogled, toda mahati v prvih vrstah z neko zastavo in se izpostavljati ni moj način. Glede na to, da prihajamo iz majhnega okolja, vidim v vsaki stranki določene sposobne ljudi in moja želja jih je na svojem področju združiti in združevati, da bi se skupaj lotevali kakšnih projektov za dolgoročno dobrobit naše skupnosti.

Če lahko morda kot kulturni delavec združujem različne interese, je to sijajno, takšno politiko se grem z veseljem. Strankarska politika, kjer vehementno vztrajam na eni strani in zagovarjam ideale ali filozofijo, v katero samo delno ali sploh ne verjameš, pa ni zame. Tega se ne grem. Moj velik moralni kapital je, da me niso nikoli

domnevnih groženj. Ste se na tak način ogradili od vpletenosti?

Včasih prideš v situacijo, ko je zelo težko odreči uslugo ljudem, ki so ti v preteklosti pomagali, toda v takšnem trenutku se je vendarle potrebno odločiti za neko pot. Nihče mi seveda ni grozil. So pa okoli mene poskušali igrati umazane igre, ampak tega nisem nikoli dovolil. Zato sem raje ostal doma (smeh). Verjamem pa, da če vztrajam v svoji pozi, začnejo to spoštovati tudi drugi.

Kaj pa vaš življenjski nazor ali filozofija, apolitična, seveda, da se čim bolj ogradimo od politike (smeh)?

Filozofija, če pomislim, zanimivo, kako vedno pridemo do kakšnih sveto-pisemskih (smeh) ... Rekel bi, da se ravnam po načelu res nikoli ne stori nikomur, česar ne želiš, da bi drugi storili tebi. Takšno razmišljanje se mi zdi primerno v vseh pogledih, tudi v poslovnem svetu. Seveda se trudim tudi biti prijazen, spoštljiv do ljudi, s katerimi prihajam v stik, a ne zaradi oportunističnih teženj, ampak zaradi zadovoljstva, ki ti ga takšno ravnanje daje samo po sebi.

Kdo je veliki bav bav, ki straši novodobnega ateista?

Naj vam danes za kosilo ponudim eno besedo: Cerkev. Kakšni občutki vas spreletijo, ko jo prebavljate? Jo nemara najprej povežete z inkvizicijo, kapitalizmom, pedofilijo, križarskimi vojnami, pranjem možganov in podobnim? Priznam, to so bile tudi moje prve asociacije.

ROBI MLAKAR

Ko se vprašam, zakaj je temu tako, se mi kot na dlani ponudi odgovor, da v medijih veliko bolj odmevajo cerkveni škandali kot pa dobre stvari, za katere se Cerkev zavzema. Ker so škandali in teorije zarote za gledalce veliko bolj mikavni kot pa poročanje o dobrih in pozitivnih stvareh, ni čudno, da si je Cerkev na glavo nakopala dokaj slabo medijsko podobo. Zatorej niti ne presenečajo interpretacije volitev v slogu »Peterletu ni uspelo prepričati volilnega telesa, da ni cerkveni kandidat«. To podoba pa s pridom izkoriščajo leve politične stranke in nacionalna pri uveljavljanju svojih interesov. Ko pridemo namreč do razprav o zasebnem šolstvu, se zdi, da je že samo omemba cerkvenih šol zadosten razlog, da je zakon slab in nesprejemljiv in ostalih argumentov sploh ni potrebno več navajati. Ali je ta podoba Cerkve upravičena?

Neustrezna posploševanja

Najprej naj opozorim na neustrezna posploševanja, ki jih ljudje, pa tudi mediji, dostikrat uporabljamo in mečemo črno luč na Cerkev.

Beseda Cerkev se v širšem pomenu uporablja za označevanje skupnosti kristjanov skupaj z njenim ustanoviteljem Jezusom Kristusom. V tem najširšem pomenu besede Cerkev sestavljajo Jezus Kristus kot njena »glava« ter umrli kristjani in danes živeči verniki kot njihni »udje« ali člani. Ko s Cerkvijo povezujemo inkvizicijo, pedofilijo, kopičenje premoženja, torej v isti kontekst potegnemo tako Jezusa, ki ni zažgal nobene čarovnice, kot tudi tiste kristjane, ki so si prizadevali za dobro in se v dobri veri odrekli materialnim dobrinam. Takšnih pa je bilo seve-

da poleg najbolj poznanih Frančiška Asiškega, svete Klare, Patra Pija, Matere Tereze seveda še veliko. V ožjem pomenu se beseda Cerkev uporablja za »bolj ali manj organizirano skupnost živečih kristjanov ene krščanske veroizpovedi, npr. za rimskokatoliško cerkev ali za srbsko pravoslavno cerkev. Takšna raba je precej pogosta in se običajno nanaša na večinsko Cerkev v nekem okolju, zato se beseda Cerkev v slovenskem prostoru velikokrat uporablja kot sopomenka za rimskokatoliško cerkev.« V tem kontekstu pa je seveda popolnoma nerelevantno govoriti o kakršni koli inkviziciji, ker se v našem prostoru danes več ne dogaja. O inkviziciji se torej lahko govo-

ri le v kontekstu nekaterih cerkvenih oblastnikov. Vendar, ali ni ubijala tudi vsaka druga posvetna oblast, zakaj je potem ravno Cerkev deležna največje kritike. Prav tako se sprašujem, če se spolni delikti ne dogajajo morda celo v večji meri v šolstvu, pa je cerkvena institucija na videz dosti bolj na udaru.

Karitativna dejavnost RKC

Da malo uravnotežim to negativno klimo, naj omenim nekaj pozitivnih prizadevanj Cerkve. Med njimi je prav gotovo koncert Klic dobrote, ki ga organizira Slovenska karitas, na katerem se vsako leto zbere precej denarja za družine v stiski. Nadalje je Karitas pomoč, po podatkih iz njihove spletne strani, v letu 2006 po vsej Sloveniji in na vseh nivojih razdelila med 8.188 družin, 2.725 posameznikov, 10.371 otrok, 28.591 starejših, 994 brezdomcev in tako naprej. Pri tem naj omenim, da ima Karitas v etičnih načelih naslednjo določbo: »Sodelavci Karitas pomagajo posamezniku, družini, skupini ne glede na biološke, osebne,

statusne, nacionalne, verske, ideološke in politične razlike. Vse osebe, potrebne materialne, duhovne ali duševne pomoči, sprejemajo takšne, kot so, in se pri delu z njimi opirajo na pozitivne strani njihovega življenja.

Pomoč odvisnikom in misijonarska dejavnost

Cerkev se angažira tudi v dejavnostih, kot je na primer, pomoč odvisnikom od drog. Eno izmed takih zavetišč je Krščansko združenje Cenacolo, ki je precej uspešno pri zdravljenju odvisnikov. Nadalje se Cerkev angažira v misijonarski dejavnosti, ki pomaga ljudem po svetu. Slednji se dostikrat očita, da to počne zgolj zato, da lahko širi katoliško vero, pri tem pa izriva avtohtone kulture. To seveda lahko trdi samo nekdo, ki se nikoli ni srečal s pravim misijonarjem. Slednji gre po svetu z namenom, da ljudem približa Jezusa skozi dobra dela. Poleg tega ga tako ali tako spremlja prepričanje, da evangelizira Bog in da slednje ni v njegovi moči. Osebnost se mi zdi veliko

večji zločin vsakodnevno posiljevanje z raznoraznimi televizijskimi in časopisnimi oglasi ter akviziterske prodaje, posiljevanje z raznoraznimi policami, skladi ter verižnimi igrami. Pri teh dejavnostih namreč sodobni »misijonar«, glasnik ekonomske marketinške religije, dobi še kako pošteno finančno nadomestilo za vsakega rekrutiranega »vernika«. Slednjega se seveda v današnji družbi ne obsoja. Kopičenje materialnega je pač današnji trend, na katerega se bomo morali, hočeš nočeš, vsi slej ko prej navaditi. In nič čudnega se nam ne zdi, da na račun tega strada pol sveta.

Ljubezen do bližnjega

Še največjo moč Cerkve in krščanske vere pa vidim v njihovem osnovnem nauku, ki ga oznanjajo po Jezusu Kristusu – ljubezni do bližnjega. Nauk poziva ljudi k spravi med seboj, k medsebojni ljubezni in sodelovanju ... Logično je, da kapitalistični družbi, ki je nagnjena k medsebojnemu tekmovalstvu in skrajnemu individualizmu, ljudje, ki širijo takšna prepričanja, prej škodijo kot koristijo. Zato bodo seveda vložili vse napore v to, da se njihovo moč čim bolj omeji. In potem pridemo do točke, da je določene ljudi strah, da se bo v katoliških šolah izobraževala tako imenovana »cerkvena vojska«. S čim bo torej ta vojska oborožena? Če bo to orožje ljubezen do bližnjega, česa nas je potem v resnici strah?

Maja Kaučič

Kaj loči aktivnega človeka, gospodarja svoje usode, od pasivnega, ki je vedno znova žrtev okoliščin? Odgovor je strah, ki se je v teku časa izkazal kot učinkovit zavezovalec svobodne volje. Če strahu ni, ga je potrebno proizvesti. Ali drugače, proizvesti »ravnotežje strahu«, ki implicira zaslužek.

Svet je oder, strah je posel

Pred približno dvema tednoma so ameriške obveščevalne agencije objavile poročilo o spornem iranskem jedrskem programu. Navajajo, da je program razvoja jedrskega orožja ustavljen in od leta 2003 »na čakanju«. Medtem ko Ahmadinežad ocenjuje poročilo kot veliko zmago iranskega naroda napram velesilam (saj naj bi dokazovalo trditve o miroljubni naravi jedrskega projekta), se na drugi strani Bush znova ne more otresti misli, ki ne izključujejo uporabe sile. Zanj še vedno obstaja grožnja miru. Izrael se strinja. »Nujno je, da nadaljujemo naša prizadevanja skupaj z ameriški prijatelji, da preprečimo, da bi Iran posedoval nekonvencionalno orožje,« je za izraelski vojaški radio dejal premier Ehud Olmert. Sprašujem se, od kod Izraelu pravica do posedovanja tega, kot pravi Olmert, nekonvencionalnega orožja. Od kod pravica Indiji, Pakistanu in drugim, ki so v klubu, z ZDA na čelu. Zakaj se ne bojimo le-teh? Zakaj so te države manj nevarne ali pa sploh ne predstavljajo nobene grožnje v primerjavi z Iranom, ki trenutno nima niti tehnoloških zmožnosti za razvoj jedrskega orožja? Kot namreč dalje ugotavlja poročilo, naj bi imel Iran zmožnosti, ki bi omogočale izdelavo jedrskih konic šele med letoma 2010 in 2015. Domneva, ki zveni kot vojna napoved in tako tudi deluje. Če sem malce zlobna, je do takrat še dovolj časa, da se ameriška vojska na hitro umakne iz Iraka, si malce opomore in gre v boj z bombami zoper orožje, ki ga ni, pa zagotovo bo. Hm, sliši se dramatično. In za lase privlečeno. Ampak glavno, da je dramatično. Zahodni mediji tako že nekaj časa prežvekujejo zgodbo o iranski atomski grožnji in neposlušnosti Ahmadinežada pri (ne)upoštevanju mednarodnih konvencij. Že Göbbels je vedel, da stokrat ponovljena laž postane resnica. Tako je tudi Irak, kljub neobstoju dokazov, posedoval zloglasno orožje. Javnost je verjela. Brezpogojno. Kdor je trdil drugače, je veljal za izdajalca domovine in njene »demokracije«, ki jo ZDA tako ponesrečeno izvažajo. In tudi danes, ko je povsem jasno, da Irak ni nikoli imel tega orožja in da je bil napad le pretveza, za napad v imenu vojaško-industrijskega kompleksa, le redki obsojajo laži, ki jih producira ameriška administra-

cija in njeni sateliti. ZDA pač potrebujejo vojno. To postaja vedno bolj samoumevno in ni vprašanje (ne)upravičenosti. In prav to je zaskrbljujoče. Menim, da ima Iran legitimno pravico do svojega početja. Če države »razvitega« sveta lahko brez mednarodnega soglašanja posedujejo ali celo uporabijo jedrske konice, ne razumem, iz kakšnih razlogov Iran tega ne bi smel. Ker je islamska država? Ker je dandanes postal muslimanski svet sinonim za smrt in uničenje demokratičnih vrednot in zahodnjaškega življenjskega stila? Ker so ga njegovi mediji predstavili kot takega? Na drugi strani pa ZDA po motu »Nič ni resnično, vse je dovoljeno« inscenirajo 11. september, izvajajo skrivne prelete, nezakonite ugrabitve, masovno mučijo ter zlorabljajo zapornike in civiliste, kot bi rekel Marcel Štefančič jr., osvajajo geografijo z vojnami ter kljub temu želijo poosebljati mir in nenasilje v imenu demokracije. Tako brezobzirno in vsiljivo. Zakaj svet v tem primeru ne grozi s sankcijami in žuga s prstom ob ignoriranju mednarodnih sporazumov? Ne razumite me napak, niti približno nisem zagovornik nuklearnega orožja (ali kakršnega koli orožja nasploh), niti zagovornik teorij zarot, sem pa predvsem nasprotnik privilegiranih skupin z dvojnimi merili, ki si lastijo pravico odločati o tem, kdo ali kaj mora biti v nekem trenutku strah vzbujajoče. Ne preostane nam drugega, kot da verjamemo ali pač ne. Da s pomočjo lastnega razuma skušamo odkrivati resnico. Odgovornost intelektualcev mora postati odgovornost vsakega posameznika. Razumna bitja naj končno in za vselej dokažejo upravičenost »razumnega« in človek 21. stoletja naj se neha ukvarjati z vprašanji, kot je: Ali je zelena kopalniška omarica izraz mojega življenjskega občutja ali ne? Odločiti se moramo, ali želimo nevedno (ali zavedno) slediti sistemu, ki nas želi prikrajšati za svobodo, ali pa se mu bomo zoperstavili in zahtevali duhovni razvoj, ki nam pripada. Brez občutka strahu. P. s.: Vsem, ki si prizadevate odkrivati svojo »resnico«, ponujam še eno interpretacijo, in sicer v obliki neprofitnega dokumentarca Zeitgeist (ogled možen na <http://zeitgeistmovie.com/>). Fina zadeva.

Ali ni že čas za kulturo

Namesto kulture nenasilja in miru v današnjem svetu očitno prevladuje militaristična logika. Namesto v ljudi se vlaga v orožje, ki še nikoli v zgodovini ni zagotavljalo miru in varnosti. Posledice takšnega ravnanja se kažejo v nič manjšem številu vojn in krepitvi mednarodnega terorizma.

DARIO SVETEJ

Ko se je 10. aprila 2003 pričelo plenjenje Iraškega narodnega muzeja, je George W. Bush na ameriški televiziji izjavil, da so Iračani dediči velike civilizacije, ki prispeva k celotnemu človeštvu. Kljub temu so ZDA tedaj mirno gledale uničenje velikega dela dediščine te civilizacije, njenih arheoloških ostankov, neprecenljivih umetniških zakladov in pisanih virov. Prav v času, ko se je "osvobajala" iraška televizija, se je v bagdadskem narodnem muzeju, narodni knjižnici, nje-

nih arhivih in v ostalih kulturnih institucijah namreč dogajalo nekaj, kar še vse do danes ni bilo v celoti pojasnjeno. Po mnenju arheologa Paula Zemanskyja z bostonske univerze se je zgodila največja kulturna katastrofa zadnjih 500 let, po mnenju Eleanor Robson iz oxfordskega All Souls Collegea pa bi bilo za plenjenje te vrste vzporednice treba poiskati celo v času napada Mongolov na Bagdad. Kakorkoli že, storilci še danes niso znani. Naj je tedaj šlo za zadnje dejanje privržencev Sadama Huseina, za vnaprej zasnovano zaroto mednarodnih tatov umetniških del, preprost oportunitizem množic ali kombinacijo omenjenega, najbrž prav nič ne more ublažiti neslavnega dejstva, da ameriški osvoboditelji niso zaščitili bagdadskega muzeja. Namesto da bi ameriška vojska zaščitila bagdadski muzej in podobne institucije, so ZDA svetu poslale sporočilo, da "velika civilizacija" ni bila vredna niti enega samoga tanka za varovanje. Američani so namreč zaščitili predvsem naftna polja, za zaklade 7000-letne civilizacije, pomembne za ves svet, pa se ni zmenil nihče ...

Nič novega pod soncem

Uvodna epizoda v pričujočem sestavku kajpada ni bila izbrana naključno. Poleg tega, da zgovorno pripoveduje o dogajanju v sodobnem svetu oziroma o njegovih proklamiranih in dejanskih vrednotah, med drugim v spomin priključuje tudi star latinski rek: *Inter arma silent Musae* (Med vojno muze molčijo). Že stari Rimljani so vedeli, da se zgodovina ponavlja v tej ali oni obliki in da se ljudje iz nje nikoli ničesar ne naučijo. Za dokaze, da slednje drži, kajpada ni treba tako daleč v preteklost, saj to ugotovimo že na primeru "osvobajanja" Iraka. Čeprav je bilo že v času prve iraške vojne leta

1991 od skupno 13 iraških regionalnih muzejev oplenjenih devet, se je dvanajst let kasneje vendarle zgodila ne le podobna, temveč še veliko hujša katastrofa. Zagovorniki vojaške sile, ki so tedaj znova pridigali o miru in celo o obrambi civilizacijskih vrednot, se tedaj niso požvižgali le na kuro, temveč tudi na Varnostni svet Združenih narodov in na velik del zgrožene svetovne javnosti. Rezultate omenjenega ravnanja v obliki vedno novih trupel, trpljenja, krivic in nasilja vidimo še danes.

Sicer pa žalostno resnico sodobnega sveta navsezadnje lepo ilustrirajo podatki iz letnega poročila Stockholmskega inštituta za raziskovanje miru (Stockholm International Peace Institute) iz leta 2006. Po njegovih podatkih je bilo v tem letu v svetu za vojaške namene porabljenih več kot 900 milijard evrov! Največ so po podatkih inštituta za vojaške namene tudi tokrat porabile ZDA. Kar 396,2 milijarde evrov ali 42 odstotkov vseh svetovnih izdatkov za oboroževanje. Razlog za vse hitrejše oboroževanje tako ZDA kot ostalega sveta naj bi bila predvsem tako imenovana vojna proti mednarodnemu terorizmu. Medtem ko si nemara poskušate odgovoriti na vprašanje, zakaj je do vojne proti terorizmu sploh prišlo, oziroma ugotavljate pobudnika omenjenega izuma, velja omeniti vsaj še inštitutovo ugotovitev, da je svet v letu 2006 za oboroževanje porabil 3,5 odstotka več denarja kot leto poprej, v zadnjih desetih letih pa so se izdatki za oborožitev v svetu v povprečju povečali za 37 odstotkov.

Ko so od ljudi pomembnejši topovi ...

A kaj bi s tovrstno statistiko. Najbrž je vsakomur jasno, da bi lahko rešili na milijone življenj, če bi le del denarja, ki ga svet vsako leto nameni

za vojaške namene, uporabili na primer za zdravstvene ukrepe. Opozorila strokovnjakov in mirovnikov, ki razmišljajo v tej smeri, so utemeljena še toliko bolj, če vemo, da se vojaški izdatki ne povečujejo le v gospodarsko najmočnejših državah, ki so že leta na vrhu lestvice tistih, ki za oboroževanje namenjajo ogromno denarja, ampak tudi med državami v razvoju, kjer se menda zaradi podarjenega strahu pred mednarodnim terorizmom pospešeno oborožujejo. Trgovina z orožjem je od leta 2002 do danes nasploh krepko poskočila (za več kot 50 odstotkov). Največji izvozniki orožja sta z veliko prednostjo pred ostalimi še vedno ZDA in Rusija, ki sta med letoma 2002 in 2006 izvozili za 24 oziroma

PODLUPO

V imenu varovanja zahodnih vrednot in interesov.

Da ZDA v vlogi svetovnega policajca brezobzirno zasleduje le svoje interese, svojo "pravičnost" pa z orožjem v imenu demokracije in človekovih pravic vsiljuje širom po svetu, za marsikoga ni ničesar novega. Militantni humanizem, ki se ga poslužuje ZDA, ima tako svojo zgodovino kot tudi smisel, pravi Noam Chomsky. Po pisanju slovitnega kritika ameriške zunanje politike je njena prioriteta bila in ostaja zagotavljanje vojaškega in ekonomskega nadzora nad območji tretjega sveta, ki razpolagajo z velikimi zalogami naravne energije. Med njimi prednjačijo dežele Bližnjega vzhoda, ki jih je že nekdanji ameriški predsednik Eisenhower opisoval kot izredni vir strateške moči in enega največjih materialnih pridobitev v svetovni zgodovini.

Pro nenasilja in miru?

23 milijard evrov orožja. Po navedbah strokovnjakov Stockholmskega inštituta so ZDA in članice EU tudi v preteklih dveh letih v največji meri z orožjem oskrbovale predvsem države na Bližnjem vzhodu, čeprav dobro vedo, da gre za območje velikega tveganja.

Kljub temu da orožje oziroma nasilno razreševanje sporov še nikoli v zgodovini ni prineslo miru in varnosti, pa se oboroževalna tekma še povečuje. Namesto da bi se spodbujala kultura nenasilja in miru, v današnjem svetu očitno prevladuje militaristična logika. Kot posledica omejenega dejstva (prepričanja v moč orožja...) se število vojn po svetu ne zmanjšuje, močno pa se krepi terorizem, ugotavljajo strokovnjaki Stock-

holmskega inštituta. Tipične oblike oboroženega političnega nasilja z začetka 21. stoletja po njihovo izginjajo, ali pa so se stabilizirale, danes izrazito "transnacionalni" značaj vojn pa prihaja do izraza predvsem v vojnah v Afganistanu, na Bližnjem vzhodu in v Somaliji.

Kljub trpljenju, ki ga povzroči vsaka vojna, in kljub vedno znova potrjeni izkušnji, da je vsaka vojna izguba za vse, ne glede na zmagovalca ("Sleherne vojna je poraz za človeštvo"), mir tudi v sodobnem času ostaja bolj želja kot pa zagotovljena resničnost. Pravijo, da je mir kakor zdravje – treba ga je gojiti, ohranjati, vzdrževati. Seveda ne z orožjem in drugimi nasilnimi sredstvi, temveč predvsem s kulturo nenasilja in mi-

ru. Vojna v Iraku, denimo, najbrž ne bi izbruhnila, če bi ji nasprotovalo še več treznih politikov, velikih svetovnih avtoritet in miroljubnih ljudi. Iraška kriza, katere rešitev še zmeraj ni na obzoru, tako ni povzročila le eskalacije nasilja, temveč dokazala, da ideja "preventivne vojne" ni samo nevarna in dvoumna, ampak povsem nesprejemljiva tako z vidika morale kot tudi z vidika mednarodnega prava.

Kultura nenasilja in posameznik

V času, ko je v modi ukvarjanje s posledicami nasilja, ne pa z njegovimi vzroki (krivicami, kolonializmom, imperializmom ...), je preventiva proti vsaki vojni oziroma nasilnim reševanjem sporov dolžnost slehernega posameznika. Slednji bi se ob tem moral spomniti predvsem pomena načel in modrosti, ki veljajo v vseh religioznih in etičnih izročilih človeštva, na prvem mestu zavezanosti kulturi nenasilja in spoštovanja vsega živega!

Izgradnja odprte družbe, odprte za spremembe in sprejemanje drugačnosti, temelji prav na odgovornem sodelovanju slehernega posameznika. Osebna odgovornost se prične tedaj, ko posameznik spozna, da lahko spremeni lastno življenje, hkrati pa skrbi za potrebe drugih in skupnosti, menijo strokovnjaki. Kultura nenasilja vključuje vrednote, ki določajo način, s katerim se ljudje obnašajo drug do drugega, pa naj gre za posameznike ali skupine. Pomemben vidik kulture nenasilja je v tem, da so ljudje pri svojih odnosih enakopravni, da se drug do drugega obnašajo s spoštovanjem, da znajo konflikte reševati z dialogom in da zmeraj stremijo k miroljubnim rešitvam. Družba, ki temelji na enakopravnosti (enakosti v odnosih), je družba, ki neguje nenasilje. Nenasilje seveda ne pomeni le ustavljanje ali odsotnost nasilja, temveč je njegov cilj tudi transformacija slehernega konflikta, iskanje in poudarjanje njegovega vzroka ter pristop k njemu na produktiven, ne pa destruktiven način. Šele tedaj konflikt postane priložnost za jasno izražanje potreb posameznikov in skupin, kas-

neje pa tudi priložnost za razvijanje najrazličnejših modelov in ustvarjalnih rešitev, s katerimi zadovoljimo svoje potrebe. V želji po oblikovanju družbe, ki bo poudarjala dostojanstvo in pomen slehernega posameznika ter se upirala sleherni zlorabi moči, je potrebno odgovorno sodelovanje slehernega posameznika, skupine, institucije, skratka vseh delov družbe, ki morajo biti medsebojno povezani v izmenjavi in dopolnjevanju ... Kako daleč smo ta čas od tega, tako na lokalni kot globalni ravni, presodite sami.

PODLUPO

Orožje (vojna) je dobičkonosen posel.

Z Natom, zbirokratiziranim anahronističnim ostanom hladne vojne, je ZDA (prava gospodarica zavezništva) dobila priložnost za prodor na območja, kamor jim je bil vstop zaradi varšavskega pakta dolga leta prepovedan, zato ne čudi, da je Nato v svoj objem v prvem valu širjenja sprejel najprej Poljsko, Češko in Madžarsko. Poznavalci menijo, da se bo Nato širil še naprej in bo pod svoj "velikodušni" plašč želel sprejemati vedno nove članice, saj ima od tega samo koristi. Prav ZDA na račun prodaje orožja kuje največje dobičke. Nove članice Nata (Slovenija ...) bodo morale v prihodnjih letih in desetletjih namreč kupovati izključno s strani Nata predpisano orožje, same pa bodo morale poravnati tudi večino stroškov prilagajanja in posodabljanja svojih vojsk. Kakšna sta mir in varnost, ki se kupujeta z orožjem, oziroma kakšna je varnost v objemu organizacije, ki snuje nove vojne, so že druga, a nič manj pomembna vprašanja.

BiH – je preseganje permanentne k

Vsak državljan ali državljanica v Bosni in Hercegovini se lahko danes, če to želi, (po)vpraša, kako se soočiti z entiteto Republika srbska. Torej, tisti problem ali moment, zakaj se soočiti, ostaja prelomen. Skladno s tem vprašanjem lahko v BiH opazimo dva dominantna diskurza, ki poskušata dati odgovore na neznanko zakaj tega vprašanja. Po eni strani se razvija diskurz, ki strukturira odnos do preteklosti na način ignoriranja in zavračanja kakršnihkoli obtožb, navezujočih se na realizacijo te entitete. Po drugi strani se razvija diskurz, ki razlaga nastanek te entitete izključno na temelju rezultatov vojne. Ti, vojaški rezultati, se znotraj tega diskurza nanašajo na dejstva sociocida, genocida, urbicida in etničnega čiščenja.

DRAŽEN CRNOMAT, BANJA LUKA

PREVOD: DARINKO KORES JACKS

Medtem ko se je na Hrvaškem Milorad Pupovac uspel odreči in prekiniti povezave z vojno preteklostjo ter tako postaviti piko na tisto, kar se je dogajalo v medvojni Hrvaški, ostaja BiH še naprej ujetnica stare vojne politike in starih vojaških idej, ki njej sami niso imanentne. Namreč, Pupovac s tem dejanjem zaključuje vojno polemiko in se podaja v dialog okrog bodoče družbene ureditve na Hrvaškem, pri čemer legitimira Hrvaško kot organizacijsko celoto, v kateri se bo srbsko vprašanje artikularilo na pacifistični način. Torej Hrvaška izhaja iz vira svoje preteklosti, konsenz je bolj ali manj sklenjen, kar še preostaja, pa je pacifistično in dialoško razdelati ali vsaj razdelovati ostala vprašanja, ki prinašajo nejasnosti glede preteklih spopadov in vojaških zmag.

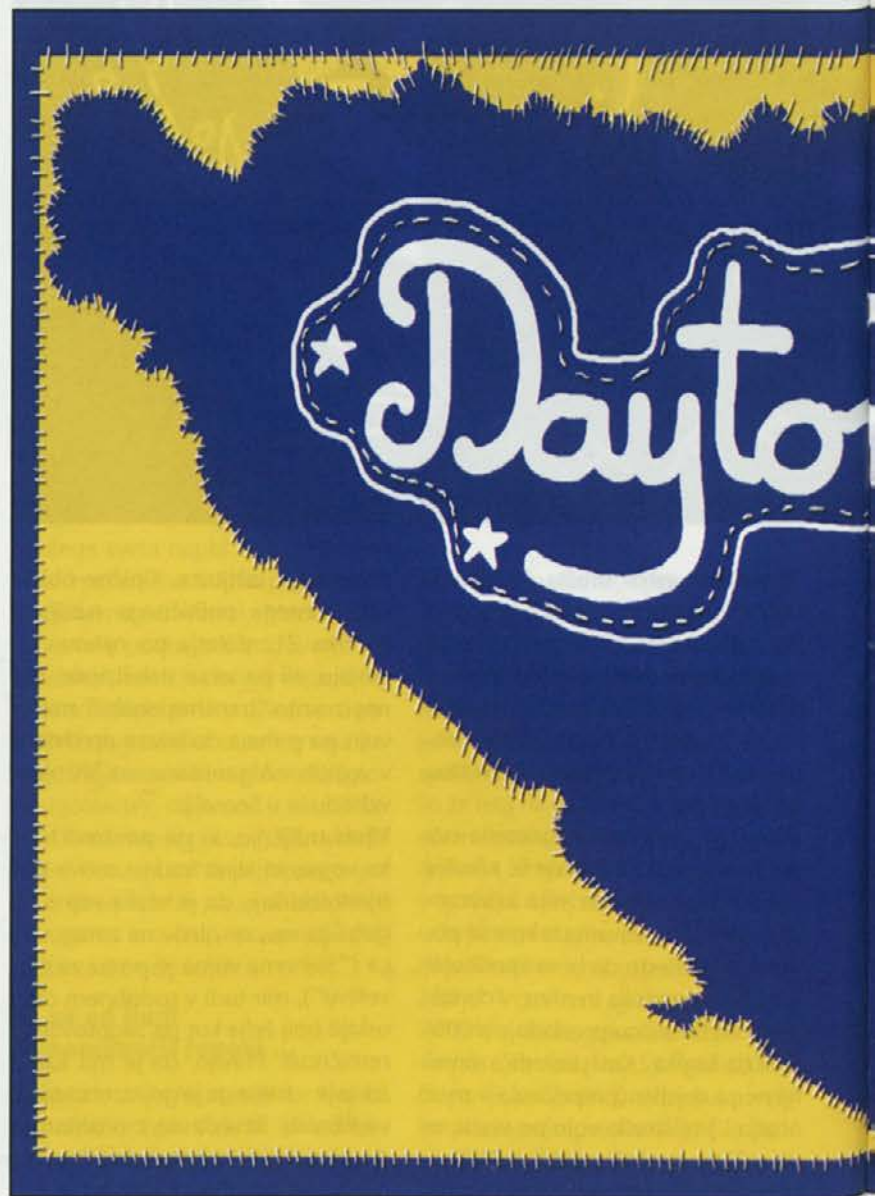
BiH pa, po drugi strani, ne uspeva na dokončen način vzpostaviti takšnega obrazca in priti na kraj s svojo nedavno preteklostjo. Eden od odgovorov na to je, zakaj se konflikt v BiH ni nikoli končal, ampak se je le preselil na manj intenzivne nivoje in plasti pod oboroženim spopadom. To se je zgodilo tako, da so motivi, ki so izkoristili instrumentarije vojne, ostali še naprej aktualni, le da so zdaj skriti pod novim konsenzom. Torej je edini konsenz, s katerim hočejo zdaj – ali za katerega bi lahko rekli, da je vsiljen – elementarno utrditi osnove za nadaljnje pogovore in razdelavo principov države, soglasje okrog integritete BiH (ki pa se stalno maje) in nedotakljivosti njenih mednarodno priznanih meja. Ta konstrukt

izhaja iz nedotakljivosti daytonske mirovne pogodbe, vendar že ta nedotakljivost sama po sebi izključuje možno bodočo organizacijsko razdelavo ali reorganizacijo družbe in države izven ali nad načeli Daytona. Razdelitev je bila torej sprejeta in legitimirana, da bi se končala vojna, pomiritev v BiH pa ni nikdar stopila v veljavo ali zaživela in bistvena integracija je bila zaustavljena (prav takrat, ko je bila zaustavljena tudi vojna). Skupne resnice ni. A natanko tisto, kar bi bilo pogoj za pomiritev, spremembo in integracijo, bi bilo prav spoznanje, da je daytonska mirovna pogodba v bistvu zgolj kompromis, nikakor pa ni tudi možna rešitev bosansko-hercegovske krize. Iz tega izhaja, da bi za vsak nadaljnji napredek morala biti predmet sprememb prav sama daytonska pogodba in iz nje izhajajoče določbe. Če je tako imenovani Dayton bil dobra začetna osnova, ta pogodba torej ne more biti tudi celotna in dokončna struktura odnosov znotraj BiH.

Po eni strani, če govorimo državljansko-politično, naslanjanje na Dayton reducira družbeno raznolikost in poenostavlja dialog na ekskluzivnost treh temeljnih etnično-kulturnih skupin – in/ali dveh entitet –, brez ravnotežja z ostalimi interesnimi skupinami/organizacijami in državljanskimi političnimi subjekti v bosansko-hercegovski družbi. Po drugi strani njegova nedorečenost omogoča penetriranje zunanjih subjektov v notranjepolitični prostor BiH in v polje njenih državnih interesov. Če bi govorili v razrednih

terminih, Dayton v svojih dolgoročnih posledicah odstopa od oblikovanja la république bourgeoise ter približuje BiH fevdalizaciji političnih odnosov. Na čelu/vrhu piramidalne hierarhične delitve vsake etnije stoji (On, ne Ona) politični vodja/poglarar.

Torej paradoksalno, kot odnos do integracije, in eksemplarično, kot motiv delitve, še naprej velja, da entiteta Republika srbska ne odstopa od plediranja za substanco/kviditeto republike kot organizacijskega principa države, vendar ob hkratni opredelitvi za prej omenjeni konsenz. Pledira izključno na tisti princip – kot govori že sam naziv in intenca te etnije –, ki predpostavlja ekskluzivnost neke etnične skupine. Ta entiteta (ali, natančneje, njeno politično vodstvo) to počne brez ozira na zahtevo po pravni enakosti treh glavnih etničnih in kulturnih skupin, katerih pravice so marginalizirane in politično izključevane. Z dejstvom imena se torej želi zamegliti pravno dejstvo, da imajo v tej entiteti pravico do ekskluzivnosti vse tri etnične skupine, na stran pa je potisnjeno tudi dej-

Prize sploh možno?

stvo, da ta entiteta ni država, čeprav njeno ime priča prav o nasprotnem.

Zato sem trdno prepričan, da bo moralo priti do spremembe naziva te entitete in strukture pomenov, ki jih nosi v sebi, kar je še posebno gotovo, če naj se stvari premaknejo v smeri pomiritve, spoštovanja dejstev in argumentov, pa tudi če se ljudje in politiki v BiH odločijo oprijeti naloge, da se soočijo s preteklostjo. To se lahko zgodi v sukcesivnem nizu, torej tako, da bi se znotraj sukcesije morali ustvariti pogoji za ukinitve osnov, na katerih je zasnovana ta ali takšna entiteta, ne pa nujno tudi za ukinitve decentralističnega principa. Po drugi strani pa, če se bo nadaljevalo s prakso, da se entiteta Republika srbska še naprej izmika soočanju s preteklostjo in z nanjo naslovlje-

nimi obtožbami o načinu, kako je nastala, ter s političnim izključevanjem kulturnih pravic in pravic drugih, bo politično vodstvo te entitete še naprej perpetuiralo stare in ustvarjalo nove temelje za prihodnja nezadovoljstva in odprte spopade. S tem bi, če politične sile ne bodo zmožle izvesti politične spremembe, BiH lahko postala talka današnje entitete Republike srbske in njenega političnega vodstva.

Ne glede na to, kar so govorila in še govorijo predvojna (harmonični in prijateljski odnosi v BiH) ter vojna in povojna dejstva (ostra nasprotja in sovraštva), bosansko-hercegovska družba lahko išče svojo umestitev v politični transcendenci ter znotraj nje odkrije svojo politično bit in/ali zaželeno inkluzivno vizijo BiH. Pri tem bi morala seveda deducirati te osnovne predpostavke na družbeno in politično prakso bosansko-hercegovske družbe. Šele s to možno transcendenco, ki bi se gibala nad delitvami, lahko in moramo uvesti novost in politično drugost BiH ali političnega mišljenja o njej.

Končno bi se morala za zrelost BiH srečati in poenotiti v pogovoru oba diskurza z začetka tega besedila. Pri tem bi - ob vsej odgovornosti do srečanja - morala svoji izključnosti zaokrožiti s skupnim dialogom, pri čemer bi morala priti do odločenosti, da se iz njega izpelje prihodnja politična organizacija bosansko-hercegovske družbe. Iz vsega tega bi utegnile slediti koristne posledice za celotno družbo v BiH.

Šele ko bosta oba diskurza sprejela potrebo po poenotenju in razrešitvi, se bo BiH lahko vzpostavila kot skupna država ali okvir za paritkularne in individualne interese, potrebe in cilje članov njene družbe. Dejavniki znotraj BiH (in to vsi!) bi se morali soočiti s preteklostjo zato, da bi prišli do pravice, pomiritve in emotivne potešitve za ljudi, ki so pretrpeli bolečino. To bi poleg tega tudi pomenilo, da bi prišli do neke določene resnice o zadnji pretekli vojni in o ostalih vojnah na tem prostoru ter o motivih, ki so jih vodili.

Kristijan Jejić

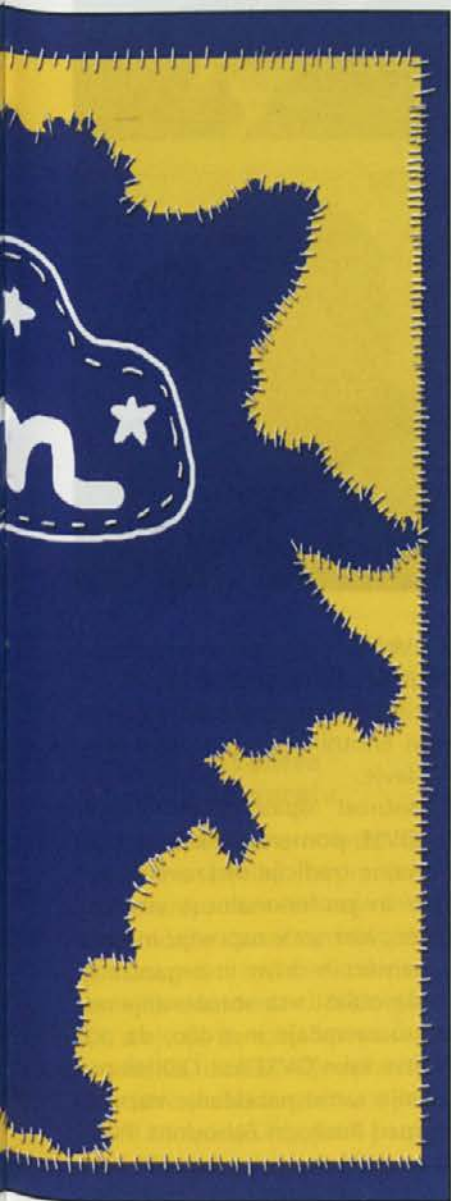

Tako nekako bi lahko opisali dogodke zadnjih nekaj mesecev. Naša deželica je priča scenam kot iz filma. Enega fanta do smrti pretepejo, drugega kar zabodejo, oboje pred lokalom.

Slovenski Teksas

Prostori, kjer se odvijajo študentske zabave, postajajo kraji žalovanja. Ne zaradi cen alkohola, ki so v državi z njegovo prekomerno porabo še zmeraj prenizke, temveč zaradi strahotnih ubojev posameznikov. Posameznikov, ki so včeraj živeli veselo življenje, danes pa so le boleč spomin. Ko gledamo poročila, se jim čudimo, saj smo to poznali le kot nekaj, kar se dogaja onkraj „velike luže“. Ampak ali so ti uboji res tako nepričakovani? So res posledica slabega varovanja? Uboj človeka ni začetek, ampak je pogosto zaključek grozljive kariere. Njen začetek najdemo že v samih družinah. Ne bom solil pameti, niti dajal receptov o vzgoji otrok. Nanizal bom zgolj nekaj zanimivosti, s katerim bom morda kaj premaknil. Sam imam to srečo, da na mlajšem bratu neposredno opazujem sociološke pojave. Zanimiv se zdi podatek, da je njegova razredničarka obupana, ker mnogi že v 1. letniku izostajajo od pouka, redovalnica pa kar poka ob nezadostnih ocenah. Še hujši so starši, ki bi morali biti bolj razumni. Ena mama je namreč na prvem roditeljskem sestanku ugotovila, da je ta šola grozna, ker ima hčera pouk do 21. ure. Res je, da ima brat popoldne pouk, ampak najkasneje konča ob 19. uri skupaj z omenjeno hčerko. Če pustim funkcionalno pismenost odraslih Slovencev in branje otrokovih urnikov ob strani, moram to-

rej ugotoviti, da so sodobni starši preveč vodljivi. Nisem zagovornik palice, ampak družba več ne zna postavljati meja. Pojdite s prijatelji na kavo in natakariča se vam bo ob opozorilu, da je postregla alkohol petošolcem, prijazno nasmejala. Nato si boste v bližnjih kinodvoranah lahko s temi petošolci ogledali še grozljivko Žaga. Dvomim, da sodita alkohol in psihopatski film med mejnike osebnostnega razvoja. Kje so njihovi starši? Dvomim tudi, da sodi k normalnemu razvoju vsakodnevno ponočevanje. Namesto mnogih dejavnosti za prosti čas se moramo mladi zadovoljiti z nekaj beznicami. Beznice jih imenujem, ker v njih ni prostora za normalno gibanje, lastniki pa jih v tekmi za dobičkom pogosto napolnijo čez vse razumne meje. Nekateri se tudi oglašujejo na način, da so najbolj nori in divji. Morda se motim, ampak biti nor ni kompliment. Takšne so pač moje izkušnje z dela na psihiatriji. Ni presenetljivo, da se posameznik, ki mu okolica vcepi nek vzorec, da je veliki gospod, počuti dovolj močnega za fizično nasilje. Niti ubiti človeka mu ne težko, saj lahko dobi z dovolj trme vse. Starše obvlada že pri 12-ih letih, pri 15-ih natakaričo, pri 20-ih naleti na nekoga, ki se podobno njemu enači s Soncem. Njega pač mora ubiti, ker drugače ne gre. Morda pa niso krivi samo varnostniki?

Putinova zmaga na volit

Rusija je prestala še ene parlamentarne volitve. Nesporna zmagovalka je postala stranka Enotna Rusija pod pokroviteljstvom ruskega predsednika Vladimirja Putina. Zahodni opazovalci volitev so zaskrbljeni. Prepričljiva zmaga Putinove stranke po besedah opozicijskih voditeljev pomeni prevaro in udarec za demokracijo, kakršno promovira zahodni svet. Vodja Enotne Rusije, Boris Grizlov, pa zatrjuje, da zmaga samo potrjuje pravilno naravnano Putinovo politiko.

IGOR VIDEČNIK

Nacionalni vodja

Vladimir Vladimirovič Putin. Diplomant leningrajske pravne fakultete je po službovanju v Vzhodni Nemčiji in izstopu iz tajne službe najprej prevzel komite za zunanje zadeve v leningrajski mestni hiši. Leta 1999 ga je takratni ruski predsednik Boris Jelcin imenoval za predsednika ruske vlade. Rusija je bila v tistih časih velikan brez moči, in ko je Jelcin ob koncu leta 1999 nepričakovano odstopil, je Putin postal predsednik države, ki je bila na robu propada.

Putin je v obdobju svojih predsedniških mandatov naredil nekaj, kar mu lahko zavida večina njegovih predhodnikov. Državo na robu propada je uspel popejljati do zavidljivega gospodarskega razcveta. Kritike, ki so prihajale na račun njegovega nedemokratskega vodenja, pa je uspešno odbijal s tem, da je v prebivalstvu nenehno povečeval optimizem glede ruske prihodnosti. Putinov napredek pri modernizaciji in stabilizaciji je hvalil celo Gorbačov, ki je nekoč dejal: »Teško se je bilo spopasti s stanjem, kakršnega je v državi zapustil Boris Jelcin.« Putinu je torej uspelo nemogoče, pa čeprav vedno ni dajal videza vzornega demokratičnega voditelja. Številni teroristični napadi v zadnjih letih so privedli do ostrih Putinovih reakcij, ki je prav v ta namen močno okreplil oblast Kremlja. Predstavniki opozicije in predvsem zahodni opazovalci so opozarjali na Putinove reforme, ki naj bi pomenile korak nazaj za rusko demokracijo. Vendar

v kolikor gre verjeti v pravičnost in relevantnost zadnjih parlamentarnih volitev, predsednik Putin še vedno uživa zaupanje svojih državljanov.

Zmaga Putinove Enotne Rusije

Glavna prokremeljska stranka Enotna Rusija, katero podpira predsednik Putin, je na nedavnih volitvah dobesedno pometla s konkurenco. Vodja stranke Boris Grizlov kot tudi sam Putin zagotavlja, da so volitve minile popolnoma v duhu demokracije. V prid Putinovih trditev govorijo tudi številni shodi, ki so se po zmagi Enotne Rusije zvrstili v ruski prestolnici in izrazili zahvalo ter podporo predsedniku. Putin se je kmalu po razglasitvi uradnih rezultatov odpovedal svojemu poslanskemu mandatu, čeprav obstajajo odprte možnosti, da Putin kljub odpovedi zasede poslanski stolček po poteklem predsedniškem mandatu.

Predsednik Putin je kot prvopodpisani na listi kandidatov Enotna Rusija volitve označil za dokaz notranjepolitične stabilnosti. Predvsem je Putin zagotovil svojim volivcem, da bo stranka delovala konstruktivno. Svojo podporo Putinu so po volitvah izrazili tudi člani prokremeljskega mladinskega gibanje Naši, ki so v množičnem shodu izrazili svojo zahvalo predsedniku, da je poskrbel za njihovo prihodnost.

Enotna Rusija, ki je s 64,3 % glasov premočno zmagala, je dobila kar 315 od skupno 450 sedežev v spodnjem domu ruskega parla-

menta. Skoraj šestkrat manj glasov je prejela glavna tekunica Komunistična stranka. Tretje mesto je zasedla ultranacionalistična liberalno-demokratska stranka Vladimirja Žirinovskega. Zadnja stranka, ki je še dosegla mejo sedemodstotnega volilnega praga, pa je bila prokremeljska Pravična Rusija. Ostalim sedmim strankam, ki so sodelovale na volitvah, ni uspelo preseči volilnega praga sedmih odstotkov, ki so bili potrebni za vstop v parlament.

Čeprav po prepričanju številnih opazovalcev volitve niso dosegle mednarodnih standardov, pa je Putin rezultat označil kot zmago demokracije in hkrati omenil, da zmaga za njega pomeni moralni mandat za ohranitev političnega vpliva v državi. Številni strokovnjaki pa opozarjajo, da so volitve samo okrepile in skoncentrirale moč političnih frakcij, ki so zveste Putinu.

Bojkot zahodnih opazovalcev

Volitve v dumo so bile nadzirane s strani številnih tujih opazovalcev. Po pisanju medijev naj bi približno 400 mednarodnih opazovalcev pokrilo približno 95.000 ruskih volišč. Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) naj bi pri opazovanju odpovedala, prav tako tudi Urad za demokratske institucije in človekove pravice (ODIHR). Kritiki opozarjajo, da naj bi se tuji opazovalci osredotočili predvsem na postopek priprave glasovanja, pri tem pa pozabili sistematično opozarjati na omejevanje osnovnih svobod, svobodo medijev in škodljive zakonske spremembe. Dejstva glede nekorektnosti volitev, ki govorijo v prid opoziciji in opazovalcem, so očitna. Ruska vlada je pred volitvami spremenila volilno zakonodajo, povečala dovoljena sredstva za kampanjo, zvišala zakonski prag za vstop v parlament in predvsem cenzurirala medije. Mednarodne organizacije pa so Kremelj obtožile tudi počasnega izdajanja vizumov za vstop tujih opazovalcev v drža-

vo. Volitve naj bi po mnenju opozicijskih voditeljev prav zaradi naštetih nepravilnosti prinesle Putinovi Enotni Rusiji popolno zmago.

Odsotnost opazovalcev ODIHR in OVSE pomeni prekinitev dolgotrajne tradicije opazovanja volitev in profesionalnost vrne na raven, kjer so v ospredju interesi posameznih držav in organizacij. Ruske oblasti vsa obtoževanja odločno zavračajo in trdijo, da odločitve tako OVSE kot ODIHR pomenijo samo naraščanje napetosti med Rusijo in Zahodom. Putin je na eni izmed novinarskih konferenc celo izjavil, da za bojk-

vah brez nadzora

PODLUPO

Enotna Rusija

Stranka Enotna Rusija je bila ustanovljena leta 2001 z združitvijo strank Enotnost in Celotna Rusija. Predsednik stranke je bivši notranji minister in poslanec Boris Grizlov. Na predsedniških volitvah leta 2003 je stranka odločno podprla Vladimirja Putina in velja od takrat naprej za najpomembnejšega Putinovega podpornika. Enotna Rusija je še istega leta na parlamentarnih volitvah dobila večino ter tako zasedla 305 od skupno 450 sedežev v ruski Dumi. Njeni člani tako zasedajo najvišje položaje v državi in večino ministrskih mest. Stranka se identificira kot konservativno usmerjena, vendar poznavalci razmer opozarjajo, da je Enotna Rusija v prvi vrsti predsedniška stranka, ki skrbi za Vladimirja Putina in njegovo politiko. Stranka se od ustanovitve naprej zavzema za razvoj gospodarstva, napredek na socialnem področju, svobodne volitve in krepitev ruske vojske. V zadnjem času pa prihajajo s strani zahodnih opazovalcev številne kritike glede delovanja stranke. Stranka naj bi imela prevelik vpliv na medije in nemalokrat kršila osnovna načela demokracije. Danes stranka šteje že več kot 250.000 aktivnih članov po vsej Rusiji.

'Vladimir Putin nesporni vladar Rusije, bo po preteku predsedniškega mandata marca letos postal premier Rusije.'

tom zahodnih opazovalcev stojijo Združene države Amerike, ki si samo želijo diskreditirati volitve.

Opozicija: »Volitve so velika prevara!«

Čeprav opozicijske stranke opozarjajo na številne nepravilnosti in prevare, rusko notranje ministrstvo očitke zavrača in navaja, da na nacionalni ravni ni zabeležilo resnejših incidentov. Namigovanja, da je šlo za volilno prevaro, so vznemirila tudi EU, ki je opozarjala na kršitve svobode govora v predvolilni kampanji. Prav tako pa se je na kritike odzvala tudi ZDA, ki je od ruskega vodstva zahtevala, da

takšne kritike razišče. Putin se je na zahteve odzval kritično in opozoril, naj se zahodne države ne mešajo v ruske zadeve. Takšne reakcije prvega moža Rusije pa bi lahko še poslabšale odnose med Moskvo in Zahodom. Komunisti so takoj po volitvah napovedali pritožbo in izpodbijanje volilnih izidov. Enostransko poročanje medijev je po njihovih mnenjih preseгло vse meje.

Vodja opozicijske stranke Druga Rusija in eden največjih kritikov Putinove politike je tudi nekdanji šahovski vele mojster Garij Kasparov. Kasparov, ki je zaradi organizacije nedovoljenega protikre-

mejskega pohoda preživel tudi nekaj dni v zaporu, je Putina označil kot diktatorja, Rusijo pa kot državo na poti k diktaturi. Druga Rusija se po Kasparovih besedah bori za pravičnost in ne za moč, minule volitve pa so po njegovih besedah bile ena sama farsa.

Putinova politika je po zmagi Enotne Rusije postala še močnejša. Kako se bo to odražalo v zaostrovanju odnosov med Vzhodom in Zahodom, se bo izkazalo v prihodnosti. Strokovnjaki pa poudarjajo, da Zahod v nobenem primeru ne sme prodati človekovih pravic in demokracije za ceno zemeljskega plina in nafte.

Sprenevedanje namesto ra

Dober mesec dni pred evropskim prvenstvom, ki bi Slovencem lahko zagotovil tretji zaporedni nastop na OI, se je zgodila menjava, ki meče slabo luč na to panogo. Rokomet je bil v zadnjem času zgodba o uspehu.

MILAN LAZAREVIČ

Le kaj je bilo treba vodstvu Rokometne zveze Slovenije, da je v predolimpijskem letu, ko Slovenija še ima možnosti nastopiti na tretjih zaporednih igrah, menjati selektorja Kasima Kamenico. Burnemu novembru, ko so stratega odslovili iz celjskega moštva, je sledil še bolj vroč december. Če že ni dober za Celjane, potem tudi ni za reprezentanco, je bilo očitno vodilo menjave stratega, ki je dal upanje, da bi se Slovenija po evropskem prvenstvu leta 2004, ko je osvojila drugo mesto, vseeno vrnila v evropski vrh.

Vsaj tako so v zadnjem času zatrjevali rokometiši, najglasnejši med njimi pa je bil glavni organizator igre Uroš Zorman. Od njegove volje bo gotovo odvisna igra na EP, saj je bil s Kamenico tesno navezan še iz časa Prul. Ravno v Zormanu je Kamenica pred leti videl vrhunskost, da je ta zdaj eden izmed glavnih igralcev najbogatejšega kluba na svetu, Ciudad Realu.

Čustva so tukaj pogorela, na dan je prišla realnost. »V predsedstvu RZS smo že več kot pred letom dni oblikovali stališče, da je treba funkcijo selektorja čim prej profesionalizirati. Dalj časa smo iskali primerne kandidata z ustreznimi izkušnjami, ki bi se v okviru profesionalnih zadolžitev ukvarjal le s treniranjem članske vrste. Ko je Požun sprejel vabilo, sem se po posvetovanju s predstavniki RZS-ja odločil, da predsedstvu takoj predlagam zamenjavo selektorja,« je sporočilo deklamiral predsednik RZS, Žiga Debeljak. Njegov nastop je bil kratek, z občutkom, da mu ga je kdo vsilil. Iz tabora Celjanov so zatrдили, da niso vplivali na odločitev zveze in da niso »botri« menjave. Kdo jim verjame?

Kamenica je bil z reprezentanco na minulem svetovnem prvenstvu

deseti. V predsedstvu so takrat ugotovili, da to ni neuspeh. Uspešno je prestopil kvalifikacije za EP, ko je moštvo na dveh tekmah izločilo ambiciozno Makedonijo. In zdaj za vodenje ni več dober.

Dober mesec dni pred evropskim prvenstvom, ki bi Slovencem lahko zagotovil tretji zaporedni nastop na OI, se je zgodila menjava, ki meče slabo luč na to panogo. Rokomet je bil v zadnjem času zgodba o uspehu. Uspeh reprezentance in članov Celja PL leta 2004 je dvignil priljubljenost te panoge. Pričakoval se je nadaljnji razcvet, a ga je v zadnjem obdobju zasenčilo sprenevedanje. Da nekaj ni v redu, smo lahko opazili že na evropskem prvenstvu 2006 v Švici, ko je bila zbrana najboljša selekcija v zgodovini tega športa. Na koncu polom, nekateri pomembni člani so se odpovedali nastopu, a vseeno za seboj pustili odprta vrata, oziroma so se pustili prepričevati, da naj ponovno zaigrajo za izbrano vrsto.

Dokler je bil predsednik Zoran Jančič, so bile točno določene naloge. Ko je zapustil ta položaj, je zavladalo brezvladje. Postavitev Žige Debeljaka, športnega začetnika, naj bi umirilo strasti, a tudi to se ni zgodilo. Slovenski rokomet je grešnega kozla našel v Kamenici, kateremu so na koncu celo po šentflorjansko očitali neznanje slovenščine. Takšna sporočila so prihajala iz strokovnega sveta, kjer sedijo trenerji, ki so že vodili reprezentanco ali pa si srčno želijo uvesti na to klop. V globalizaciji športa, kamor je padla tudi naša država, je ta segment banalen. Razen v nogometu in košarki so slovenske izbrane vrste že vodili ali pa vodijo tujci. Na hokejskem stolčku so bili Finec, Čeh in Američan, zdajšnjo skakalno zasedbo vodi Finec Ari-Pekka

Ravno od razpoloženja Uroša Zormana bo odvisna igra slovenske reprezentance.

Nikkola s pomanjkljivim znanjem angleščine, rokometni klub Goranje je še sredi lanske sezone vodil Danec Lars Walthers. Nihče izmed njih se niti malo ni potrudil, da bi spregovoril slovensko, razen besed, kot sta »zdravo« ali »pivo«. In kakšno kletvico si je zapomnil.

Pred dnevi je angleško nogometno javnost novi selektor Fabio Ca-

meta očitno ni mogel. V kočljivem trenutku je prevzel reprezentanco in potrdil, da trenersko delo ne pozna milosti ali sočutja s predhodnikom. Lahko bi zavrnil ponudbo, ampak trener je trenerju volk. Mnenja o njegovih sposobnostih, da bi znal reprezentanco spraviti visoko, so deljena. Čeprav gre za trofejnega trenerja, ki je leta 2004

Kasimu Kamenici so očitali slabo znanje slovenščine, nogometni selektor Fabio Capello je Angleže nagovoril kar v italijanščini.

pello nagovoril v italijanščini. Neverjetno za otoške tradicionaliste, ki jih v tem času zanima predvsem rezultat, potem šele jezik.

Zdaj je vajeti reprezentance prevzel 64-letni Miro Požun, ki se je kot trener upokojil, a mu je v pokoku očitno postalo dolgčas. Trikrat se je poslavljaj (dvakrat v Celju in enkrat v Velenju), a brez roko-

Celjane spravil na evropski prestol, so se razmerja spremenila.

Oglasili so se tudi nekateri reprezentanti, Uroš Zorman je celo namigoval, da ga ne bo zraven. A očitno si je premislil. Nista pa si premislila Aleš Pajovič in Renato Vugrinec. Ta sta zavrnila igranje. Požun je že imel začetne težave, saj se mu nekateri niso ogla-

zcveta

Milan Lazarević

Prav neverjetno je, da je drugo največje slovensko mesto leta 2006 imelo le enega športnika svetovnega razreda – veslača Mateja Preloga. Zmanjšuje se športnikov mednarodnega, državnega in perspektivnega razreda. Naloga Zavoda za šport in Športne zveze Maribor bi morala biti predvsem svetovalna.

Branjenje lastnega vrtilčka

Kako mariborski vrhunski šport spraviti na zeleno vejo, je tema pogovorov s preloma tisočletja, ko so domala vsi kolektivni športi imeli predstavnike med prvoligaši, v posamičnih panogah je bilo veliko asov. Prav tako so se osvajali državni naslovi. Minilo ni niti desetletje, pa so rezultati slabi, športna politika s pravilnikom o vrednotenju športnih panog še naprej ostaja nespremenjena. Ta že dalj časa ni doživel osvežitve. To bi lahko dejali tudi za ljudi, ki vodijo sedanjo športno politiko v mestu. Ti so že iz časov družbenega samoupravljanja, ko je bil Maribor močno industrijsko mesto, ko je posamezno podjetje bilo zadolženo za neko panogo, drugo pa spet poskrbelo, da kdo izmed dvoranskih športov ni bil prikrajšan. Pa niso vsi delali po direktivi. Takrat je bilo mariborsko gospodarstvo dovolj močno, da je poskrbelo za vse športe. In če je bil denar za športnike, so bili tudi rezultati. Le pri infrastrukturi je bilo slabo. A zaradi tega se ni nihče jezil. Bila je ena dvorana, hokej se je igral na odprtem, Ljudski vrt pa je dobil žaromete šele leta 1994. Zdaj je slika drugačna. Rastejo novi objekti, rezultatov pa ni. Gospodarska kriza mesta v devetdesetih letih je nekoliko vplivala na šport, a njegovega razvoja ni ustavila. Zmanjšalo se je število podjetij, sposobnih vlagati, zato se je bilo treba prestrukturirati. Da denarja ni dovolj za vse, je zgolj alibi vodilnih mož športne politike. Dovolj ga je, vendar je razpršen za takšne dejavnosti, ki jim sploh ne bi mogli dati športnega predznaka. V nekaterih panogah je več klubov, ki ne najdejo skupnega jezika o možnem sodelovanju, Zavod za šport ob »bлагословu« Športne zveze Maribor pa iz ljubelega miru vsakemu da nekaj drobtinic. To so primeri atletike, košarke in borilnih veščin. Edina dobra stvar je, da je zraslo nekaj novih objektov. Jasno, da se standardi izboljšujejo in da zdajšnja mladina ne more več vaditi v nekakšnih »luknjah«, kot so to počeli njihovi očetje. Tudi delovne navade so se spremenile, saj v obdobju interneta vse več otrok obtiči pred računalnikom. Manj je druženja, več je nasilja, ugotavljajo pedagogi. Tekmovalnost se je preselila na druga področja, nekateri športi pa so za družinski proračun postali enostavno predragi. Čeprav je številka o vadbi otrok še vedno velika, pa je vse manj vrhunskosti. Maribor je v mnogih panogah v mlajših kategorijah pobudo prepustil drugim krajem. In to se zdaj odra-

ža po številu vrhunskih športnikov. Prav neverjetno je, da je drugo največje slovensko mesto leta 2006 imelo le enega športnika svetovnega razreda – veslača Mateja Preloga. Zmanjšuje se športnikov mednarodnega, državnega in perspektivnega razreda. Naloga Zavoda za šport in Športne zveze Maribor bi morala biti predvsem svetovalna. Tega pa primanjkuje. In kakšna bi bila rešitev? Obstajata le dve – zamenjati pravilnik o vrednotenju programov ali zamenjati vladarje mariborskega športa. Tukaj bi lahko pomembno vlogo odigral župan Franc Kangler, ki se je deklariral kot športnik, in tudi na ta račun, ki bi bil lahko vprašljiv, prišel do nekaj pomembnih glasov. No, Kangler se po naših informacijah v šport razume kakor njegov predhodnik Sovič, le da je prodornejši od Soviča. Ko še ni bil župan, je sodeloval z nogometašema Zahovičem in Pavlinom pri neuspešnem rušenju predsednika Nogometne zveze Slovenije Rudija Zavrta, na njegovo vodenje Medobčinske nogometne zveze Maribor so padale številne pripombe. In tukaj se njegov športni duh konča. Sicer se je še slikal ob izgradnji Ljudskega vrta, otvoritvi prenovljene Ledne dvorane ali pa pri kandidaturi mesta za Univerzijado, čeprav se je za vse to skupaj zavzemal že Sovič. Lahko bi predramil sceno, a tukaj nastane težava, saj je podžupan za kulturo, šport in družbene dejavnosti – Andrej Verlič. Ta je alfa in omega mariborskega hokeja na ledu, ljudi pa je prepričal, da je ženski hokej šport prihodnosti. Da je naslov državnega prvaka (tam sodelujejo le tri ekipe) enakovreden odbojarskemu ali pa celo roketnemu, kot če bi denimo roketnašice Branika s prestola snele Krim. Smešno, vendar resnično, saj so mu športne strukture nasedle. Zato je težko verjeti v spremembo športne strategije, ker bo Verlič najverjetneje prvi, ki bo branil svoj vrt. V tem začaranem krogu Kangler gotovo zaradi športa ne bo želel žrtvovati miru pri županovanju. Ker bo športni denar še najprej razpršen po nepomembnih vrsteh in ker še naprej ne bo jasno, kaj si v mestu sploh želimo, bodo tribune v času prvoligaških in evropskih tekem polne le ob kakšni izjemno redki priložnosti. In če ni vrhunskih športnih prireditev, je še dobro, da imajo Mariborčani in okoličani radi glasbo. Tako so tribune pogosteje polne ob gostovanjih »turbofolka« iz naših krajev in sosesčine.

Tradicija in hiter razvoj

Japonska je od 2. svetovne vojne naprej izredno tehnološko napredovala, kljub vsemu pa Japonci še vedno daje veliko na tradicijo. Prijaznost, potrpežljivost in nasmeš so glavne odlike prebivalcev dežele, ki je do konca 2. svetovne vojne nobena tuja sila ni osvojila.

BORIS STRMŠEK

Težava našega dojemanja sveta je, da si vse predstavljamo v podobnih merilih, kot nas obdajajo. Če gledamo geografsko, to pač pomeni, da nas v veliki meri omejuje teh 20 tisoč kvadratnih kilometrov in 2 milijona prebivalcev naše ljube Slovenije. In ne moreš kam, da ne bi srečal koga poznanege, čeprav se ti včasih zdi, da se pa v skoraj polmilijonski prestolnici že lahko skrivaš v množici. In nergamo nad gnečo na cestah, parkiriščih, v trgovskih centrih in še kje. V svetovnem merilu gledano smo malo večja vas, pa že imamo toliko težav z organizacijo življenja. Živimo pač v kaosu, ki sicer poskuša biti urejen, vendar mu vse manj to uspeva. Naša majhnost postane še manjša, ko pridemo v vlemesto, ki ima dobrih 20 milijonov prebivalcev. Kjer se voziš uro, dve po avtocesti, pa si še vedno v mestu. Kjer se na dan prepelje z metrojem skoraj 8 milijonov prebivalcev. Kjer ne obstaja nepravilno parkiranje in kjer so na cesti ljudje uvidevni, promet pa se odvija dokaj hitro. Kjer gledaš z vrha 250 m visokega nebotičnika Mori ali pa bližnje kopije Eifflovega stolpa in je vse naokoli samo mesto, mesto in še enkrat mesto. Kjer so ljudje že skoraj sitno prijazni, se ti vselej priklanjajo, smejiijo, zahvaljujejo, skratka daleč od našega čemernege dojemanja sveta. Kjer večino morske hrane pojejo kar surove. Suši, Tokio in Japonska! Težava na Japonskem je ta, da jih nič ne razumemo. Druga težava pa je ta, da nas oni nič ne razumejo, čeprav se trudimo tudi z angleščino, ki je večini popotnikov dokaj blizu. Nek dan sem nenadoma kar obupal in sem se potem z njimi pogovarjal kar slovensko, pa je bil učinek enak ali pa mogoče celo nekoliko boljši. Naša prednost pred mnogimi obiskovalci

Japonske je ta, da črke (seveda v latinici) beremo podobno kot Japonci in njihove besede dokaj razumljivo preberemo oziroma izgovorimo. Npr. Francozi ali Angleži naredijo iz japonskih besed nek čuden zmakek. Sicer pa se svet ne uči prav dolgo japonščine, saj je bila to dolgo zelo izolirana dežela. Seveda so evropski trgovci in predvsem Cerkev (ta se še posebej sili tudi tja, kjer ji ni mesto) poskušali na vse pretege priti tudi na japonski arhipelag, ki je sestavljen kar iz 3900 otokov. Niso bili prav uspešni, sicer pa se temu ni čuditi, saj nobena svetovna velesila ni osvojila Japonske do konca druge svetovne vojne, ko je to uspelo Američanom. Pa pustimo atomsko bombo, to je takrat samo pospešilo ameriško zmago, kar ni uspelo niti Džingiskanovemu nasledniku Kublai Kanu in Mongolom, ki so kar dvakrat poskušali osvojiti deželo samurajev. Leta 1274, ko so osvojili Korejo, so poskušali priti še na japonsko otočje, vendar jim je uspeh preprečil tajfun in ostalo je samo pri skromni nameri. Sedem let kasneje je 100.000 mongolskih vojakov prišlo ponovno, in ko so že bili blizu uspeha, je narava ponovno poskrbela za japonsko zmago. Tajfun je skoraj popolnoma potopil mongolsko ladjevje, le malo Mongolov je prišlo živih nazaj z Japonske. Mongoli so obupali, pa tudi drugi so jih večinoma pustili pri miru. Ta tajfun so poimenovali »kamikaze« oziroma božanski veter. Kamikaze pa poznajo Američani zelo dobro iz 2. svetovne vojne, saj so se tako imenovali samomorilski piloti, ki so povzročali kar precejšnje težave ameriškemu ladjevju. In ko se sedaj voziš z metrojem, kupuješ v trgovinah ali tržnicah, se sprehaš po ulicah, gledaš kar preveč prijazne in nasmejane obraze, ti je ob

znani zgodovini jasno, da se za temi nasmehi in prijaznostjo zna skrivati tudi kaj drugega. Čeprav so po tradiciji ljudje tukaj prijazni, pa so znali biti do sovražnikov vse kaj drugega. Ko gledaš v kakšnem muzeju bojno opravo samurajev, se z njimi vsekakor ne bi rad nikoli srečal iz oči v oči. A samuraji so preteklost, marsikaj iz japonske tradicije pa se

potnikov veliko bolj prijazno kakor marsikatera druga svetovna metropola. Čeprav so ceste dobro urejene, saj imajo odličen vozni park, pa ima železnica kar veliko vlogo v življenju Japoncev. Tako v japonski prestolnici kakor tudi glede povezav z ostalimi mesti, predvsem na glavnem otoku Honshu. A voznja z vlakom, še posebej pa z metrojem,

Večina ljudi na vlaku namreč ali spi ali pa se ukvarja s telefonom. Telefonirajo sicer redko, komunikacija gre večinoma preko interneta in sporočil.

je umaknilo neverjetnemu napredku v zadnjih 50 letih. Večino sveta so v tehnološkem razvoju zelo hitro dohiteli in na veliko prehiteli. Ko se sprehodiš skozi mir budističnih templjev sredi Tokia, se ti zdi, da je mesto izginilo. Pa vendar je tu vse naokoli moderno urejeno in do po-

predstavlja Japoncem čas za počitek in za komunikacijo s prijatelji, znanci ali poslovnimi partnerji. Večina ljudi na vlaku namreč ali spi ali pa se ukvarja s telefonom. Telefonirajo sicer redko, komunikacija gre večinoma preko interneta in sporočil. Sicer pa na Japonskem tudi na-

Japonci velik del morske hrane pojejo kar surove

ši telefoni delujejo, vendar le tisti, ki podpirajo sistem UMTS. Iz japonske prestolnice, nekoč se je imenovala Edo, lahko vidimo celo najvišjo japonsko goro – vulkan Fuji, na katerega v poletni sezoni rinejo množice ljudi. Vzpon sicer za prave gornike ni nič posebnega, a na vrh bi se radi povzpeli tudi takšni, ki še zdaleč niso sposobni za kaj takšnega. Podobna filozofija se odvija tudi na našem Triglavu. Dokaz, da v modernem svetu in hitrem tehnološkem razvoju Japonci kljub temu dajo še nekaj na tradicijo. Pravi Japonec naj bi se vsaj enkrat v življenju povzpел na njihovo sveto goro. Pa četudi pri tem umre. V povprečju je Japonska dokaj draga država, vendar pa čudi nekaj protislovij. Če je tehnika, predvsem foto in video, že precej cenejša kot v Evropi, še razumemo nekako, saj gre večinoma za japonske znamke. Avtomobili so tudi nekoliko cenejši. Sadje in zelenjava sta pregrešno draga, čeprav bi glede na klimo lahko vse zraslo pri njih, vendar pa na veliko uvažajo. Čudi pa cena alkohola. Pivo je na primer kar precej dražje kot pri nas, zato pa so žgane pijače smešno poceni. V marketih steklenica vi-

skija stane približno toliko kot stanejo tri piva. Vsaj na videz Japonci ne pijejo veliko, vendar pa to ne drži povsem. Pijančevanja se dogajajo v bolj zaprtih krogih, predvsem tako imenovanih »karaoke barih« in raznih nočnih klubih. Sicer pa po celodnevem delu, njihov delavnik jim vzame večino dneva, potrebujejo nekaj sproščanja. Tukaj gre predvsem za moške, ženske, ki se šele prebijajo po družbeni lestvici, sila redko ponočujejo. Tiste, ki to počnejo, pa jim je to zagotovo služba. A najbolj čislane prijateljice noči ne prihajajo z Japonske, temveč iz Rusije, Ukrajine in podobnih držav. In kot se mnogi na hitro »zadenejo do deske« po službi, tako Japonci tudi potujejo. Kratki dopusti, v tistem času pa bi radi videli vse, in to so seveda pripravljani dobro plačati. Da so komplicirani in »težki« turisti, je ob tem jasno, veseli pa dejstvo, da spoznavajo tudi Slovenijo. Tako sem imel v Tokiu priložnost srečati gospo, ki je bila pred kratkim na Hrvaškem in v Sloveniji ter je bila navdušena. Še bo prišla k nam. Lepo, saj so Canon, Nikon, Toyota, Mazda, Nissan in drugi že davno tukaj.

Nočni pogled na mesto in Tokyo Tower oziroma japonski Eiffelov stolp

Povsod kamor pogledaš samo mesto, mesto, mesto...

Sredi modernega mesta je ostalo še vedno nekaj tradicije

Stepping Out

(KAPA Records, 2007)

RED FIVE POINT STAR

Ska poskočnice rade sprožijo razmigovanje zadnjic. Če swingovsko navdahnjena pihala zaženejo še srčni motor, je krvotok še evforičnejši. To na trenutke uspe tudi trboveljskemu kolektivu, ki bodri z rokenrolovski razigranostjo, se spogleduje s sladkimi popevkarško-jazzovski momenti, namiguje na lahkotni surf in lagodni reggae ter v zanosu celo zaide h kazačoku, "trubam" z Balkana in na Kubo. Eklektično!

Dan zmage!

(Dallas, 2007)

ROCK PARTYZANI

Šalo na stran! Družina slovenskih popevkarjev in (ex)rockerjev, ki se je pridružila terasa-bendu Rock Partyzani, je nizko padla. Finta kolovodje Aleša Klinarja je v zabavljaško-domačijskem venčku cvetov, biserov, štiklov, krizantem, jokavk izpred 20–30 let. Vsem skupaj se tako močno kolca za "zlatimi" osemdesetimi, da morajo po napatnico k specialistu. Pod lupo jih mora vzeti tudi komisija za šund.

Preproste rešitve

(ZKP RTV Slovenija, 2007)

SKALP

Ajdovski Skalp so proslavili deseto obletnico delovanja z objavo prvenca, ki zaobjema bistvene detajle njihovega druženja. Skupini se očitno igra pop-rock v klenem slovenskem jeziku. Neiskrenosti jim ne moremo očitati, zato pa ne slišimo posebne domišljije in originalnosti, s katero bi odstopali od že uveljavljenih Big Foot Mama, Mi2, Zmelkow in podobnih žurerjev. Še kakšno rešitev bo treba najti!

Lucidum intervallum

(samozaložba, 2007)

THE LIFT

Težak psihedelični acid rock krških The Lift je opojen. Zvarek je nastal z legendo Borutom Činčem iz Buldožerjev, ki je neizmerno užival v njihovi družbi, ne le zaradi uporabe njemu ljubih zvokov klaviatur in orgel. Kvartet simpatizira z velikani psihedelije (Dors, Jefferson Airplane, Iron Butterfly) in nudi mladosten retro trip, ki je masten in koheziven, priporočljiv za dolgo sanjarjenje. Lucidno!

Razbijmo ta mit!

"Danes na razpršeni glasbeni sceni manjka integrator, manjka detonator. Preteklost to ne more biti. Odpiranje arhivov in objavljane, pričevanja sodobnikov so pomemben prispevek k našemu zgodovinopisju. Gre za dobro in celo nevarno učno čtivo. Vendar pa je realnost nekoliko drugačna."

IGOR BAŠIN

To so uvodni stavki v zaključni odstavek mojega članka Hočemo samopotrditve! v novembrski Katedri iz leta 2006. Takrat sem se razpisal o Pankrtih in našem dokumentarcu Glasba je časovna umetnost I./Pankrti – Dolgcajt (režija: Igor Zupe, produkcija: Nordcross, 2006), o že spet oživljenih Buldožerjih, o zbranih posnetkih VIA Ofenziva in o drugih, z njimi povezanih dogodkih in posledicami. V tem času se je zgodilo marsikaj in povod za novo poglavje je reakcija na evforijo ob decembrskem razprodanem koncertu Pankrtov v Ljubljani.

A že spet?!

Torej, spet se moram razpisati o fenomenu Pankrtov! Dobri dve leti po tem, ko se več kot aktivno ukvarjam z njihovim fenomenom – če sem natančen z dozo samohvale: po manj kot v letu dni izpeljanem projektu – dokumentarcu med oktobrom 2005 in majem 2006; po izpuščenju premieri filma 10. maja 2006 v Kinodvoru in zamujenem koncertu spontano zbobnanih Pankrtov 12. maja 2006 v Gali hali na Metelkovi v Ljubljani, na dvodnevem festivalu ob izidu kompilacije predelav njihovih komadov Pankrti 2006 – človek pač ne more biti na dveh različnih mestih istočasno, tega si še niso izmislili; po že prav napornih potovanjih s filmom po novi in stari domovini, ki so odtehtala z nagrado na festivalu DORF v Vinkovcih, na podlagi katere je naš LP film objavljen tudi na devedeju; po nekaj spisanih člankih o Pankrtih; po tedenskem punk-o-mentarcu v petih delih na Valu 202, ki smo ga ob trideseti obletnici njihovega prvega koncerta na ljubljans-

ski Gimnaziji Moste naredili z Jurjetom Longyko in lucidnim tehnikom Damjanom ter z neomajno podporo in zaupanjem urednika Andreja Karolija; po razstavi NČ se ne premakne v Muzeju novejših zgodovine v produkciji galerije Photon, za zbornik kate-re sem prispeval še eno besedilo; po koncertu v razprodani in nabito polni Hali Tivoli 1. decembra 2008; po bolj ali manj simpatičnih odzivih prijateljev in kolegov na koncertne peripetije Pankrtov v prestolnicah in drugih mestih naše nekdanje skupne.

Po vsem tem sem še vedno prepričan, da ne sedim pred zadnjo piko moje zgodbe o Pankrtih, ki s svojimi besedili izpred dobrih dvajset let ne ostajajo le aktualni, ampak eden najbolj nazornih primerov domače glasbene, rockovske in sploh kulturne zapuščine, kako lahko nek anonimnež stresa in zdrami okolico okoli sebe in se čez noč spremeni v integratorja in detonatorja družbenega revolta. Njihova vplivnost nima primerjave v moderni zgodovini naše dežele. Čeprav so jim nekateri v zadnjih mesecih s polnimi usti pene raje očitali, ne pa priznali pomena in nadčasovne aktualnosti njihove sporočilnosti, ostaja dejstvo, da ne glede na barvo in orientacijo političnega sistema "boš v njem živel, če hočeš, in v njem umrl, če nočeš".

Refren iz Sistema svobode, skladbe Pankrtov s plošče Pesmi sprave iz leta 1985, se mi je med vsemi izvedenimi skladbami na koncertu v Hali Tivoli najbolj vtisnila v spomin, ker je tako neposredno življenjska. Razkriva predanost usodi in je hkrati poziv k uživanju v lastni svobodi, ki si jo lahko narediš, oblikuješ in zgradiš,

le če imaš za to dovolj poguma in jajc. V njem je čar hedonizma, ki so ga Pankrti slavili brez zavor v vseh svojih pesmih. Prav v tem pa se skriva vsa skrivnost fenomena Pankrtov. V tem najdemo odgovor, zakaj je njihov ponovni shod ob tridesetem rojstnem dnevu doživel takšen buren odziv njihovih vrstnikov ter mlajših in še mlajših rodov, ki so vsi skupaj v en glas peli z njimi na tisti sobotni večer sredi Ljubljane. Siti s(m)o sivine političnih doktrin, spletkarjenja in svetohlinstva, vsiljive, skrajno surove in grobe politizacije družbenega in kulturnega življenja. Tistega usodnega 23. decembra 1990 je večina ljudi obkrožila plebiscitni "da" predvsem zato, da bi se rešila zategnjenih okovov politike in jih odvrгла na smetišče zgodovine. Dajte nam mir!

Ko sem поблиže spoznal člane Pankrtov in se z njimi spoprijateljil, me je predvsem očaralo njihovo nenastopaštvo, spontanost in vsakdanost. Slišalo se bo zlizano, vendar vsak zase – in Pero Lovšin in Grega Tomc in Bora Kramberger in Bogo Pretnar in Slavc Colnarič (in Dušan Žiberna, ki ga je nadomestil Ivan Kral, bolj znan kot član Patti Smith Group in sodelavec Iggya Popa) – žari nepotvorjeno človeško energijo, pristno slo in hrepenenje po življenju. "It's only rock'n'roll (but I like it)," bi rekli Rolling Stones. Takšen je bil tudi njihov povratak na koncertne odre. Tudi tista fraza "sex, drugs and rock'n'roll" še vedno velja v njihovem primeru. Velike poteze in besede so sprožili in sproducirali predvsem mediji, ki so z nostalgiki pozabili v zgodbi o državotvorni vlogi Pankrtov navesti še celo vrsto drugih slovenskih novovalovskih, punkovskih, postpunkovskih, elektro-pop, hardkorovskih, alter-rockovskih, darterskih in drugih glasbenih imen, ki so ob Pankrtih tvorili celokupno slovensko popularnoglasbeno sceno v osemdesetih letih. Morda so to naredili celo namenoma! Brez množic občinstva, ki so jim sledile, to zgodovinsko obdobje zlatih osemdesetih let ne bi bilo tako žgečkljivo, prevratniško, divje in spodbudno, kot je zapisano v zgodovini. Brez njih tudi Pankrti ne bi naredili vsega, kar so naredi-

li in verjetno vse skupaj ne bi bilo tako slavnostno in zbarsko, kot je bilo decembra v Hali Tivoli.

Nazaj v prihodnost!

Danes, ko živimo v prohibicijskih časih, ko se prostor uživanja in svobode vedno bolj oža, ko se s podiranjem mej gradijo in debelijo novi berlinski (beri: schengenski) zidovi, ko je v slovenskem medijskem prostoru vedno manj prostora za ustvarjalne potenciale, ko so na nacionalki razvedrilo omejili na domačijsko in pogrošno zabav(n)o (glasbo), ko se bolj naslanjamo v resničnostnih šovih kot v resničnem življenju, spodaj pod to plastjo nekaj tli, bobni, se trese.

Vrnitev Pankrtov ni bilo le simbolično rojstnodnevno slavje, bil je tudi njihov odziv na čas, ko si ne moremo več zatiskati slušnih in očesnih organov pred vsem zgoraj naštetim. Tudi ne pred vedno bolj bohotnim kulturno-glasbenim dogajanjem po celi Sloveniji. Dokler pa se bodo mediji in z njimi staro in mlado občinstvo več ukvarjali s politiko in njenimi zdrahami, pristajali na dogmo potrošništva in nostalgije ter omejevali prostor življenja in njegovemu utripu, bo obstoječi ustvarjalni del slovenske glasbe in tudi celotne kulture in umetnosti prisiljen na marginalo oziroma v iskanje kulturnega azila v širnem svetu.

Že zapisanim besedam: "Danes na razpršeni glasbeni sceni manjka integrator, manjka detonator. Preteklost to ne more biti," lahko dodam, da to ne morejo biti ne Pankrti ne Laibach in ostali veterani. Njihove zgodbe so danes zgodovina in učna ura, da mora nujno nekdo iz mlajše generacije stopiti naprej in prižgati zažigalno vrstico ter povleči za seboj, četudi bo veteranom rekel: "Fuck off!" S tem se zgodovina ne bo prekinila. To je naredil punk pred tridesetimi leti, da bi danes iz varne časovne razdalje ugotovili, da je šlo za golo kontinuiteto in nadaljevanje rokenrol zgodbe.

Zakaj se nam tako kolca po starih dobrih časih in ne reagiramo na današnji čas, na današnje dogajanje? Ker ni akcije. Ker se naslanjamo na zgodbah iz preteklosti in jim posredno dopuščamo, da postajajo legende, mit. Skrajni čas je za korak na ulico, na sceno – razbijmo ta mit!

Fotografije: Boris Strmšek

IDEJA 2617

Vredje j

Če bi bila starost vesolja omejena na število idej kakšno je, potem bi vsak dan samemu sebi predstavil...

...novo teorijo...

...in jo spravil v kozarec za vlaganje.

Lahko pozabite na našo spletno stran,
ampak Mi ne bomo pozabili na Vas.

Mlada, nedolžna, skoraj nedotaknjena,

išče mlade, izkušene, študente novinarje,
multimedijske ustvarjalce in razvijalce spletnih aplikacij,

potentne, polne idej, zanosa,
za občasno ali redno sodelovanje.

Postanite sodelavec spletne Katedre,
Pišite na...info@katedra-on.net

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ZDRAVJE
KATEDRA
moč besed

Referenca

izobraževalni servis

Jezikovni tečaji ⚡ Strokovna usposabljanja

Športni programi in zdravje ⚡ Izobraževanje za duhovno rast

Učenje in trg dela ⚡ Računalniško usposabljanje

NE ZAMUDI
07/49-02-400

www.referenca.eu
info@referenca.eu

Kavarna & klub Zvezda

Polet med Zvezde!

Brežice
Černelčeva 3
8250 Brežice

Krško
CKŽ 36
8270 Krško

Strežemo izvrstno kavo *illy*.
Privoščite si najboljšo!

ŽURMAHER

Servis in storitve za mlade:

Turistični aranžmaji, vse vrste fotokopiranja,
tiskanje, prodaja študentskih bonov, brezplačni dostop do
interneta, nakup vstopnic za koncerte, mladinske izkaznice

Agencije PUNKT:

Krško CKŽ 37, Krško, 07/49-05-480

Brežice Černelčeva 3, Brežice, 07/49-66-116

Sevnica Trg svobode 1, Sevnica, 07/81-44-355

www.punkt-on.net

Univerzitetna knjižnica Maribor

P 6710/3, 2008

120800088, 1

COBISS 0

GRUPNA ZDRAVILNA REGIJA

www.regio.si